



# תשורה

מזכרת משמחת הנישואין של  
הת' שניאור זלמן שי'  
ודבורה לאה שיינא תחי'  
גאלדבערג

כ"ג אלול ה'תשפ"א, כפר חב"ד



# תשורה

מזכרת משמחת הנישואין של  
הת' שניאור זלמן שי'  
ודבורה לאה שיינא תחי'  
גאלדבערג

כ"ג אלול ה'תשפ"א, כפר חב"ד

## פתה דבר

ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה!

במשך כשנה ורבע זיכה אותנו ה' יתברך לחתן שלשה מילדינו:

בשנה שעברה, ב"א סיון ה'תש"פ, התחתן בננו היקר ר' **מנחם מענדל** שי', עם רעיתו היקרה **שטערנא שרה** תחי', בת ידידנו הרה"ח ר' **צבי אליעזר** שי' ומרת **חיי דובא** תחי' לבית **שייקביץ**. ובשנה זו ביו"ד מנחם אב ה'תשפ"א, התחתנה בתנו היקרה **מושקא**, תחי' עם בעלה היקר ר' **רפאל נחמן** שי', בן ידידנו הרה"ח ר' **פישל** שי' ומרת **רבקה** תחי' לבית **הניג**. וכעת בכ"ג אלול, מתחתן בננו החתן היקר **שניאור זלמן** שי', עם הכלה המהוללה מרת **דבורה לאה שיינא**, בת ידידנו הרה"ח ר' **מנחם עמוס** שי' ומרת **חיי רבקה** תחי' לבית **מושקוביץ**.

לכבוד שמחות אלו - ועל יסוד הנהגת כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע בחתונת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו עם הרבנית הצדקנית נ"ע - הננו מוציאים לאור תשורה זו, והננו להכיר טובה לאבינו-חמינו, סב ילדינו, הרה"ח ר' **דניאל דוב** שי' **גאלדבערג**, משכונת המלך קראון הייטס שבניו יורק, על שפתח לנו את אוצרו הטוב והרשה לנו לפרסם את מה שזכה לקבל מכ"ק אדמו"ר:

(א) מכתבים שקיבל, קודם באנגלית - השפה שבה כתב אז לרבי, בהיותו יליד אנגליא, יחד עם תרגומם לעברית - ואח"כ אלו שקיבל בלה"ק, יחד עם הרקע לכל מכתב, (ב) כתי"ק מענה על דו"ח שכתב ע"ד נסיעתו עם חברו בשליחות המל"ח בקיץ ה'תשכ"ט, (ג) כמה מהכתבות שחיבר באנגלית ונדפסו ברבעון "די אידישע היים" והוגהו (כמו כל הכתבות שבמדור האנגלית שם) על ידי כ"ק

אדמו"ר בכי"ק, ובחרנו באלו שבהן הגהות קדשו מעניינות במיוחד ובעלי תוכן חשוב.

{בקשר לזה, כדאי לפרסם מה ששמע בשעתו מהרבנית החשובה מרת רחל ז"ל אלטיין, עורכת המדור באנגלית שב"די אידישע היים", שבחודש שבט (בערך) ה'תשנ"ב (כמה שבועות לפני האירוע שבכ"ז אדר א'), לאחרי ששלחה לרבי חומר לגליון חדש של הרבעון, הגיה כ"ק רק מקצת הגליון ואז שלח לה מענה שמכאן ולהבא לא יוכל עוד להגיה את החומר באנגלית ושעלי' למצוא מישהו אחר לעשות זאת. וכאמור הי' זה זמן קצר קודם האירוע, ומזה ברור שידע הרבי את כל מה שיהי' וד"ל}

והננו להודות למחותנינו הרה"ח ר' **מנחם עמוס** שי' ורעייתו מרת **חי' רבקה** תחי' **מושקוביץ**, שהוסיפו לתשורה כמה מכתבי כ"ק אדמו"ר שזכו גם הם לקבל, ויה"ר שכל ברכות כ"ק שבכל המכתבים יתמלאו בקרוב ממש במילואן.

הננו להביע את תודותינו לנכדת דודנו גב' **רחל** תחי' **אוסר** על התנדבותה בעריכת העימוד של תשורה זו ויה"ר שישלם לה ה' את משכורתה במילוי כל משאלות ליבה לטובה ולברכה.

כאן גם המקום להודות לבנינו וחתננו על הסיוע בעריכת החומר ובראשם לבננו היקר, הת' **צמח יעקב** שי', על ריכוז החומר, עריכתו והבאתו לדפוס.

והננו להודות לכל אחד ואחת מהבאים לכבדנו בהשתתפותם בשמחתנו. ויה"ר שגם אצלם יהיו בקרוב הרבה שמחות ורוב נחת חסידי מכל משפחתם, מתוך בריאות נכונה, ובברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בתוככי כלל ישראל, והי' תהי' שנת פדותנו בשלימות בהתגלות מלכנו משיחנו נאו ממש!

יום ג' שהוכפל בו כי טוב שבימי הסליחות, כ"ג אלול, ה'תשפ"א,

לוי יצחק אלחנן וחי' שרה גאלדבערג

## תשורה

באמצע סעודת החתונה של הרבי, בי"ד כסלו תרפ"ט, שעה שהסיבו המסובים ליד השולחנות הערוכים, ציוה הרבי הריי"צ לאחד מתלמידי התמימים, לחלק בשמו, לכל אחד ואחד מהמסובים, תשורה מיוחדת:

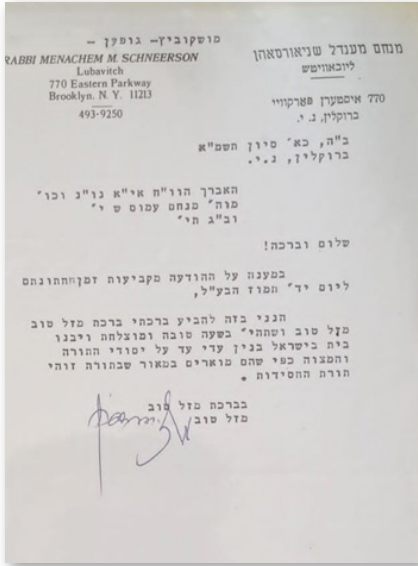
גיליון שנכפל לשלושה חלקים. מצדו האחד של הגיליון נדפס צילום "תמונת הדרת-קודש. גוף כתב יד קדשו של כ"ק אאזמו"ר. אדמו"ר אבינו הראשון. רבינו הגדול זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע", ומצדו השני, כלפי חוץ, נדפסו שלושה צילומי קטעים קטנים, האחד - כתוב בלשון הקודש - אף הוא בגווי"ק של אדמו"ר הזקן. השניים האחרים נכתבו ברוסית על-ידי אדם אחר.

לגיליון זה צורף גיליון נוסף שנכפל לשנים: מצד ימין נדפס צילום מכתבו של הרבי הריי"צ - הכתוב בכתב ידו של אחד המזכירים וחתום בגווי"ק של אדמו"ר הריי"צ - בו הוא מודיע כי מכתב של אדמו"ר הזקן שראה לכבד בו "את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו, מקרוב ומרחוק . . אשר סגולה יהי לכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר, בתוככי ידידינו אנ"ש, ד' עליהם יחיו, וכל מחבבי תורה יחיו". בצד השמאלי של הגיליון, נדפסה פשר פתשגן הכתב - אף זאת בצילום כתב-ידו של אותו מזכיר - בו מפרט הרבי את הנסיבות בגללן שלח רבינו הגדול את מכתבו הנ"ל. בנוסף לחלוקת ה'תשורה' בעת החתונה, שלח הרבי הריי"צ 'תשורה' זו לכמה מחסידיו, וכלשון הרבי באחד ממכתביו: ". אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר שלחו בתור מתנה לחסידים ואנ"ש בקשר עם חתונתי".

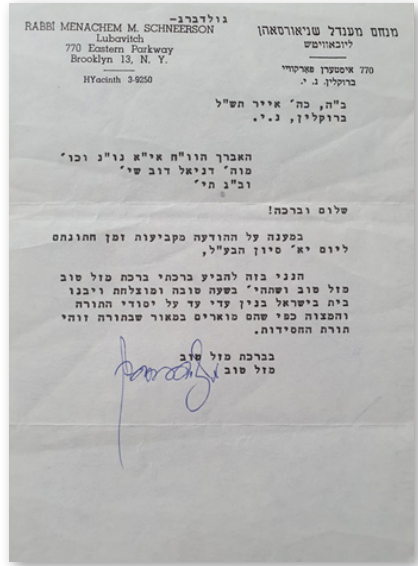




# מכתבים ומענות קודש



מכתב כ"ק אדמו"ר לכבוד  
חתונת הורי הכלה



מכתב כ"ק אדמו"ר לכבוד  
חתונת סב החתן וזוגתו תחי'



מענתו הק' הארוכה באנגלית של כ"ק אדמו"ר, בתאריך כ"ב אייר, ה'תשכ"ד, לסב החתן ר' דניאל דוב שי' גאלדבערג על מכתבו השני לכ"ק (בהיותו בן י"ז שנה) בו פתח את לבו בכוכ"כ בעיות טיפוסיות לבחור בגיל זה, כולל גם האם כדאי להתעקש ללמוד דוקא בישיבת תת"ל למרות התנגדותם של הוריו ז"ל (אף שהיו מוכנים להסכים שישע למשך שנה או יותר לישיבה אחרת ואח"כ לאוניברסיטה). בדף הב' נראה מלה שכתב כ"ק בכי"ק באנגלית: "even" (פי' אפילו).



RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON  
Lubovitch  
770 Eastern Parkway  
Brooklyn 13, N. Y.  
H'Fatsch 3-4259

מנחם מענדל שניאורסאהן  
ליובאוויטש

770 אסטון פארק  
ברוקלין ג. י.

By the Grace of G-d  
22nd of Iyar, 5724  
Brooklyn, N. Y.

Mr. Daniel Dov Goldberg  
11, Elm Park Avenue  
London N.15, England

Greeting and Blessing:

After not having heard from you for a considerable time, I received your letter of Lag B'omer.

In it you write chapter headings about your life since your previous letter, and also about your status in matters of Torah and Mitzvoth.

Generally speaking, the problems about which you write in connection with the above are of a nature which makes it difficult to discuss in a letter. However this is not necessary, inasmuch as there are many persons in London among Anash who could clear up the questions which you raise in your letter.

I would like to make some general observations here:

- a) The study of the Torah and the fulfillment of the Mitzvoth must be in a spirit of Hesech, before, v'hishtamah, as the Torah teaches us in connection with Mattan Torah, which we will soon celebrate. In other words there must be unconditional obedience to G-d in the fulfillment of His commandments. As a matter of fact the actual performance of the commandments with such obedience gives new insight into the commandments and makes it possible to understand and grasp some of their deeper meaning and significance.
- b) There must be a constant effort to advance in the learning of the Torah and the fulfillment of the Mitzvoth, with a spirit of Yiras -shomayim, and the light of the Torah and Mitzvoth will steadily displace the darkness of the Yetzer.
- c) The right place for the study of the Torah is the Yeshiva and environment which have a maximum measure of Yiras Shomayim.
- d) Whatever difficulties there may be, real or imaginary, one should remember the Divine assurance that "He who is determined to purify himself, receives help from On High". Where there is a real determination to go ahead, it will soon become clear that the obstacles which loomed so great in the past, are actually not so great after all, or even non-existent.

- 2 -

Daniel Dov Goldberg

- e) With regard to the particular temptation which you mention, the way to overcome it is not through wrestling with it or engaging in mental argumentation etc., but rather through "Hessach Hadass", namely, whenever the thought or temptation occurs, to dismiss it from your mind at once, by engaging your mind in something else which is completely unrelated to it, preferably engaging the mind in a matter of Torah and Mitzvoth, for "A little light dispels a lot of darkness".  
(ש"ס)

As we are now in the midst of the days of Sfiya, you surely know that the inner aspect of counting the days of the Omer is to express our longing and desire for Mattan Torah, which comes immediately at the end of Sfiya. It is necessary that this feeling should not remain confined to the heart, but should be expressed in the daily life in a growing devotion and diligence in the study of the Torah and the fulfillment of the Mitzvoth. I hope this will be your daily experience, and that you will also use your good influence on your friends in this direction, in fulfillment of the teaching of our Sages that Ahavas Yisroel is the great principle of the Torah.

Hoping to hear good news from you

With blessing

By *Avram Shicdel*

## תרגום חפשי:

ב"ה  
 כ"ב אייר, ה'תשכ"ד  
 ברוקלין, נ"י.  
 מר דניאל דוב גאלדבערג  
 11, עלם פארק עוועניו  
 לונדון נ.15, אנגליא

שלום וברכה:

אחרי שלא שמעתי ממך זמן רב, קבלתי את מכתבך מל"ג בעומר.  
 בו אתה כותב ראשי פרקים מחייך מאז מכתבך הקודם, וגם ע"ד מצבך בעניני  
 תורה ומצוות.

באופן כללי, הבעיות עליהן אתה כותב בקשר להנ"ל הן מאופי המקשה לדון  
 עליהן במכתב. אבל אין צורך לכך מכיון שיש הרבה יחידים מאנ"ש בלונדון  
 שיכולים לברר את השאלות שאתה מעלה במכתבך.

ברצוני להעיר כאן כמה הערות כלליות:

(א) לימוד התורה וקיום המצוות חייבים להיות ברוח נעשה לפני נשמע, כפי  
 שהתורה מלמדת אותנו בקשר למתן תורה שנחגוג בקרוב. במילים אחרות,  
 חייב להיות קבלת עול ללא תנאי לה' בקיום מצוותיו. ועובדה היא שמעשה קיום  
 המצוות ע"פ קבלת עול כזו נותן הבנה חדשה בענין המצוות ומאפשר להבין  
 ולהשיג חלק ממשמעותם וחשיבותם הפנימיות.

(ב) חייב להיות מאמץ תמידי להתקדם בלימוד התורה ובקיום המצוות, ברוח  
 של יראת שמים, ו[אז] אור התורה והמצוות יעקר בהדרגה את חשכת היצר.

(ג) המקום הנכון ללימוד התורה הוא הישיבה וסביבה שבהן מדה הכי מרובה  
 של יראת שמים.

(ד) מבלי להביט על איזה שהם קשיים שיהיו, אמיתיים או דמיוניים, צריך  
 לזכור את ההבטחה האלוקית ש"מי שאיתן דעתו לטהר את עצמו מסייעין לו

מלמעלה". כאשר יש דעת תקיפה באמת להתקדם, בקרוב יתברר שהמכשולים שבעבר נראו לכל כך גדולים הם למעשה אחרי הכל לא כל כך גדולים, או אפילו לא קיימים.

ה) לגבי הפיתוי הפרטי שאתה מזכיר, הדרך להתגבר עלי' היא לא ע"י היאבקות איתה או עיסוק בויכוח במחשבה וכו', אלא ע"י "היסח הדעת", כלומר, בכל פעם שהמחשבה או הפיתוי עולה, להסיח אותה מדעתך מיד, ע"י עיסוק דעתך בדבר אחר שאינו קשור לזה לגמרי, והכי טוב להעסיק את הדעת בענין של תורה ומצוות, כי [כאן כתב כ"ק אדמו"ר בכי"ק באנגלית את מילת "אפילו"] "מעט אור דוחה הרבה חושך".

מכיון שאנו נמצאים כעת בתוך ימי הספירה, בטח אתה יודע שענינה הפנימי של ספירת ימי העומר הוא לבטא כמיהתנו וחפצנו למתן תורה הבא מיד בסוף הספירה. יש צורך שהרגשה זו לא תשאר מוגבלת ללב, אלא צריכה להתבטא בחיי היום יום במסירות ושקידה הולכות וגוברות בלימוד התורה וקיום המצוות. אני מקווה שזו תהי' החווי' היומיומית שלך, וגם שתשתמש בהשפעתך הטובה על חבריך בכיוון זה, במילוי הוראת חכמינו שאהבת ישראל היא כלל גדול בתורה.

מקווה לשמוע ממך בשורות טובות


בברכה

ע"י [חתימה] ניסן מינדל [ממזכירי כ"ק אדמו"ר]



מענתו הק' באנגלית של כ"ק אדמו"ר מתאריך י"ג מ"ח, ה'תשכ"ה, על מכתב סב החתן ע"ד החלטתו לנסוע ללמוד בישיבת תת"ל בכפר חב"ד (שם למד תחת השפעתו של המשפיע הנודע הרה"ח ר' שלמה חיים קעסעלמאן ז"ל במשך כג' שנים).

בסוף המכתב כותב כ"ק שמוסגר גם העתק (בתרגום לאנגלית) של מכתבו הכללי לר"ה של אותו שנה (ימי הסליחות, ה'תשכ"ד) ש"נקודתו העיקרית היא שלכאז"א יש כחות עצומים ויכולת עצומה וצריכים רק להפעילים ולנצלם במילואם, וי"ר שכן יהי' אצלך".

<p>RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Lubavitch 770 Eastern Parkway Brooklyn 13, N. Y. HYacinth 3-9250</p>	<p>מנחם מענדל שניאורסאהן ליובאוויטש 770 איסטערן פארקווי ברוקלין ג. י.</p>
<p>By the Grace of G-d 13th of Marcheshvan, 5725 Brooklyn, N. Y.</p>	
<p>Mr. Daniel Dov Goldberg 11, Elm Park Avenue London, N.15, England</p>	
<p>Greeting and Blessing:</p> <p>I received your letter of Hoshana Rabba with some delay.</p> <p>May G-d grant that your resolutions, about which you write, should be fulfilled for good and blessing, and that you should apply yourself to the study of the Torah and the fulfillment of the Mitzvoth with inner joy and gladness of heart. Moreover, since our Sages taught us that all matters of holiness should be on the ascendancy, I trust that you will make every effort to go from strength to strength, both in the study of Nigleh and Chassidus, and the fulfillment of the Mitzvoth, since the essential thing is the deed. There is the assurance that "He who is determined to purify himself, receives help from On High".</p> <p>Enclosed is a copy of my Rosh Hashonah message of this year. Its main point is that everyone has tremendous force and a tremendous potential, and it is only necessary to activate them and utilize them to the full. May it be so in your case.</p>	
<p>With blessing</p> <p>By </p>	

## תרגום חפשי:

ב"ה  
י"ג מרחשון, ה'תשכ"ה  
ברוקלין, נ.י.  
מר דניאל דוב גאלדבערג  
11, עלם פארק עוועניו  
לונדון נ.15, אנגליא

שלום וברכה:

קבלתי את מכתבך מיום הושענא רבה באיחור מסוים.

יהי רצון שיתן ה' שהחלטותיך, אודותם כותב, יתמלאו לטובה ולברכה, ושתשקוד בלימוד התורה ובקיום המצוות בשמחה פנימית ובטוב לבב. יתר על כן, מכיון שחכמינו לימדונו שכל עניני קודש צריכים להיות בעליי, בטוחני שתעשה כל מאמץ ללכת מחיל אל חיל, הן בלימוד הנגלה והחסידות והן בקיום המצוות, מכיון שהמעשה הוא העיקר. וחזקה ש"מי שאיתן דעתו לטהר את עצמו מסייעין לו מלמעלה".

מוסגר העתק של המסר שלי לראש השנה שנה זו. נקודתו העיקרית היא שלכאז"א יש כחות עצומים ויכולת עצומה וצריכים רק להפעילם ולנצלם במילואם, וי"ר שכן יהי' אצלך.

בברכה

ע"י [חתימה] ניסן מינדל [ממזכירי כ"ק אדמו"ר]



בס"ג אלתר קב"ת מאת ארנוד שליט"א במועצת י"א מנהלון תשס"ג  
בנימ"א רוב אולדברג

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON  
Lubcivitch  
770 Eastern Parkway  
Brooklyn 18, N. Y.  
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן  
ליובוויטש  
770 איסטערן פארקווי  
ברוקלין נ. י.

FREE TRANSLATION

By the Grace of G-d  
In the Days of Selichoth  
5724. Brooklyn, N. Y.

To the Sons and Daughters of  
Our People Israel, Everywhere

G-d bless you all!

Greeting and Blessing:

The celebration of Rosh Hashanah has been ordained by the Creator to take place not on the anniversary of Creation in general, but specifically on the anniversary of the creation of Man.

There is a great significance in this:

The creation of Man did not merely bring to a conclusion the whole of Creation at the end of the Six days of Genesis, but it also brought the Creation to completion and fulfillment.

With the creation of Man, the Universe attained its state of wholesomeness - not merely because the last and most superior creature made its appearance, but also because Man is that creature which can, must and eventually will bring all other creatures to their ultimate fulfillment.

This is achieved when Man utilizes, and in the fullest measure, all his own capacities, as well as all the resources of Nature - in the inanimate, vegetable and animal "kingdoms" - to the good and the holy.

Because in this way each created being, and Creation as a whole, is brought into harmony with the Will of the Creator.

\* \* \*

One of the main distinguishing features in the creation of Man is that Man was created single, unlike ~~all~~ other species which were created in large populations.

This indicates emphatically that one single individual has the capacity to bring the whole of Creation to fulfillment, as was the case with the first Man, Adam. No sooner was Adam created on that first Rosh Hashanah than he called upon, and successfully rallied, all creatures in the world to recognize the Sovereignty of the Creator, with the Call:

Come, let us prostrate ourselves, let us bow down and kneel before G-d our Maker! For it is only through "prostration" - self abnegation - that a created being can attach itself to, and be united with, the Creator, and thus attain fulfillment of the highest order.

Our Sages, of blessed memory, teach us that the first Man, Adam, was the prototype and example for each and every individual to follow: "For this reason was Man created single, in order to teach you - one person equales a whole world," our Sages declared in the Mishnah.

This means that every Jew, regardless of time and place and personal status, has the fullest capacity (hence also duty) to rise and attain the highest degree of fulfillment, and accomplish the same for the Creation as a whole.

\* \* \*

Rosh Hashanah - the anniversary of the first, and single, human - reminds every Jew of this duty.

Rosh Hashanah disproves the contentions of those who do not fulfill their duty, with the excuse that it is impossible to change the world; or that their parents had not given them the necessary education and preparation; or that the world is so huge, and one is so puny - how can one hope to accomplish anything?

Rosh Hashanah offers the powers needed to fulfill this duty, because on this day the whole of Creation is rejuvenated; a new year begins, with renewed powers, as on the day of the first Rosh Hashanah.

This is borne out by the prayer which each one of us prays in the evening, morning and afternoon prayers of Rosh Hashanah:

Establish Thy reign upon all the world..that every creature shall know that Thou didst create it.

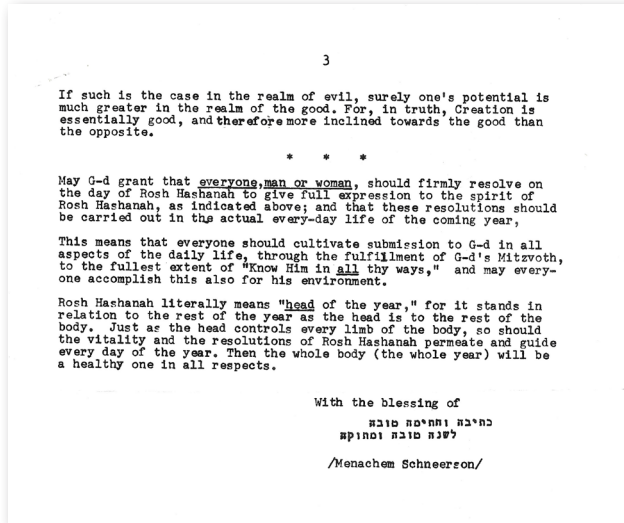
The fact that each one of us prays for total Divine Sovereignty and the identity of each created thing with its Creator is proof that the attainment of this is within reach of everyone of us.

\* \* \*

There were times when the said idea, namely, the ability of a single individual to "transform" the world, met with scepticism, and demanded proof, etc.

However, precisely in our generation, unfortunately, we do not have far to seek to be convinced of this. We have seen how one individual had brought the world to the brink of destruction, but for the mercies of the King of the Universe, Who ordained that "the earth shall stand firm; shall not fall."

## עמוד האחרון של המכתב הכללי הנ"ל שזכה סב החתן לקבל מצורף למכתב הפרטי הנ"ל.



## תרגום חפשי:

ימי הסליחות, ה'תשכ"ד  
ברוקלין נ"י

אל בני ובנות ישראל  
אשר בכל מקום ומקום  
ה' עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

ראש השנה נקבע ע"י הבורא - לא ביום בו נברא כלל העולם, כי אם ביום בו  
נברא האדם - אדם הראשון .

הסבר הדבר:



בבריאת האדם לא רק שהסתיימה כל הבריאה של ששת ימי בראשית, כי אם אף באה לידי שלימות ומילוי .

בכך הושגה שלימות הבריאה - לא רק משום שהאדם הוא היצור הנעלה ביותר, כי אם גם, יחד עם זאת, משום שהאדם הוא היצור שהוא מסוגל, הוא צריך, והוא עתיד, בסופו של דבר, להביא את כל שאר חלקי הבריאה לשלמותם הם.

דבר זה מושג כאשר האדם מנצל במדה מלאה את כל כוחותיו הוא ואת כל כוחות הטבע - הן בעולם "הדומם", הן בעולם "הצומח" והן בעולם "החי" - לשם הטוב ולשם הקדושה, שכן בכך מגיע כל נברא והבריאה בכללה לידי התאמה עם רצון הבורא.

בריאת האדם שונה, בין השאר, במיוחד בכך ש"נברא יחידי", בניגוד לנבראים אחרים שנוצרו בכמות גדולה .

דבר זה מורה ומדגיש כי לאדם אחד ויחיד האפשרות להביא את הבריאה כולה לתכליתה ושלמותה, כשם שאדם הראשון עשה זאת. אדם הראשון, מיד לאחר בריאתו, ביום ראש השנה הראשון - דרש ואף השיג שכל בראי עולם יכירו בשלטון הבורא, תוך הכרזה: בואו נשתחוה ונכרעה, נברכה לפני ה' עושנו - על ידי "נשתחוה", על ידי התבטלות עצמית, ורק ע"י כך - מסוגל נברא להתאחד ולהתייחד עם הבורא, ובכך להשיג את השלימות הרמה ביותר.

וחכמינו, זכרונם לברכה, מלמדים אותנו כי מאדם הראשון אנו לומדים ויודעים לגבי כל אדם: "לפיכך נברא האדם יחידי, ללמדך - נפש אחת כאילו עולם מלא". כלומר: לכל יהודי גם בזמננו, בכל מקום ומצב בו יימצא - האפשרות המוחלטת (ומתוך כך גם - החובה) להתרומם ולהגיע לדרגה העילאית ביותר של שלימות, ולהביא אותו דבר גם ב"עולם מלא" - בבריאה כולה.

ראש השנה - יום בריאת האדם הראשון והיחיד - מזכיר לכל יהודי את התפקיד האמור, ראש השנה - מגלה את אי הנכונות שבתירוצים של אלה שאינם ממלאים את תפקידם, ש"בלתי אפשרי לשנות את העולם", או ש"לא קיבלו מהוריהם את החינוך וההכשרה המתאימים לכך", או ש"העולם כה גדול ואילו הוא בודד ומה ביכלתו להועיל?"

ראש השנה - מעניק כחות למילוי התפקיד, משום שביום זה מתחדשת כל הבריאה, מתחילה שנה חדשה, עם כחות מחודשים כביום של "ראש השנה"

הראשון. וכפי תוכן וסדר התפילה שבראש השנה - והרי עצם הבקשה מוכיח כי אפשרי מילוי הבקשה וכי תפילה זו מסוגלת לעשות זאת - שכל יחיד מבקש בכל תפילה של ראש השנה: "מלוך על העולם כולו .. וידע כל פעול כי אתה פעלתו" - ששלטון הקב"ה יוכר על העולם כולו, עד שכל פעול ויצור ידע כי הקב"ה יוצרו.

היו זמנים בהם עורר הרעיון האמור - שלפיו מסוגל כל אדם "לשנות" את העולם - ספיקות והיו דרושות לכך הוכחות וביסוסים וכו'. אך בתקופתנו אנו, אין צורך, למרבה הצער, לחפש הוכחות רבות לשכנע כי לולא הקב"ה שהוא מלך העולם ו"ה' מלך - תכון תבל בל תמוט" (= מלכותו מכוננת תבל שלא יתמוטט) - עלול אדם יחיד להרוס ר"ל את כל העולם.

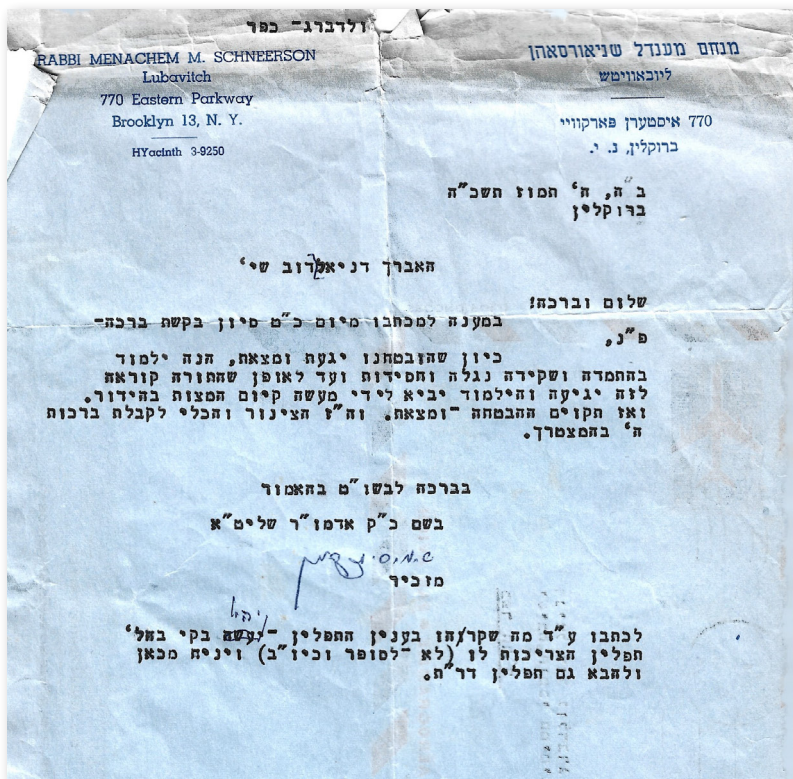
אם הדבר הוא כך בצד שהוא היפוכו של טוב - ודאי, איפוא, שבצד הטוב מסוגל אדם יחיד לפעול במדה מרובה מאד מאד, שכן, לאמתו של דבר, טובה הבריאה בפנימיותה, ונוטה, לפיכך, יותר לטוב מלהיפוכו.

יעזור לכל אחד ואחת לקבל ביום ראש השנה החלטות איתנות ברוח ראש השנה, כאמור, ולקיים בפועל החלטות אלו בכל יום מימי השנה הבאה, את "נשתחוה" לפי ה', המתבטא בכל הענינים של החיים היום יומיים ע"י קיום מצוות ה' - עד "בכל דרכיך דעהו", - ויצירת דבר זה גם בעולם שמסביב לפי תוכנו של ראש השנה, שאינו רק תחילת השנה, כי אם, בעיקר, ה"ראש" של השנה, וכשם שהראש מנהיג כל איבר של כל הגוף, כך צריכות ה"חיות" והחלטות ראש השנה למלא ולהנהיג את כל ימי השנה. ואז הגוף (השנה) כולו - בריא בכל המובנים.

בברכה לכתיבה וחתימה טובה  
לשנה טובה ומתוקה  
מ. שניאורסאהן

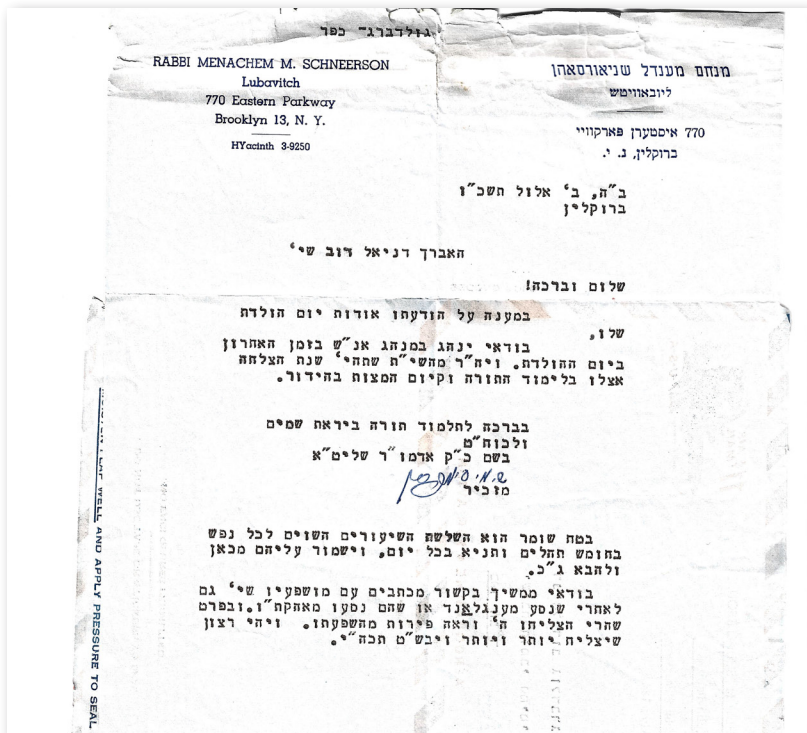


מענתו הק' של כ"ק אדמו"ר על מכתב סב החתן שכתב שנמצאו תפיליו ש"ר פסולים ובקשת תיקון כו'. פנים המענה הוא מכתב כללי-פרטי שנשלח לכו"כ תלמידי התמימים, ולמטה נ"ב הוראה-תיקון להיות בקי בהלכות תפילין וגם מכאן ולהבא להניח גם תפילין דרבינו תם (לא נודע לנו שום הוראה אחרת לעשות ככה שבאה כך באופן של אתערותא מלמעלה בלי בקשת הבחור (כפי שהי' נהוג אז שרוב הבחורים לפני הגיעם לגיל י"ח בקשו רשות מכ"ק להתחיל להניחם ובדרך כלל הסכים כ"ק בתנאי שילמדו ענינים בדא"ח ע"ד מצות תפילין וכו')). נדפס בלקו"ש חכ"ד ע' 371.



מענתו הק' של כ"ק אדמו"ר על מכתב סב החתן בו הודיע שבקרוב יהי יום הולדתו, וגם ע"ד כו"כ מכתבים ע"ד מעלות הלימוד בתת"ל ומנהגי החסידים ועיני ותולדות החסידות בכלל שכתב הוא לחבריו מאז, שלמדו בישיבה ליטאית באנגלי', ומקבלי המכתבים הפיצו אותם מיד ליד באותה ישיבה והיתה למכתבים ההם השפעה מרובה עד כדי כך שכמה תלמידים אחרים שהכיר שם אבל לא כתב להם כתבו אליו ע"ד העינים שכתב בהם, ולפני כתיבת מכתב זה לכ"ק הודיע לו חבר א' שהוא מתכוון להצטרף אליו בלימוד בכפר חב"ד!

עוד כתב סב החתן שהוא וחבריו בתת"ל בכפר חב"ד היו לומדים חסידות עם בחורים מדברי אנגליית מישיבות אחרות או סטודנטים ותיירים כו' שמבקרים שם בישיבה.





**RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON**  
Lubavitch  
770 Eastern Parkway  
Brooklyn, N. Y. 11213  
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן  
ליובאוויטש  
770 איסטערן פארקוויי  
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, כ"ד שבט, ה'תשל"ו  
ברוקלין, נ.י.

צעירי אגודת חב"ד  
סניף: נחלים

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר אני קבלה מכתבוטן, והשי"ת ימלא משאלות לבבך לטובה ולברכה.  
וכיון שהנהגה בחיי היום-יום מחאים לרצונו של השי"ת זהו הצנור  
והכלי לקבלת ברכות ה', הרי מובן שכל הוספה בעניני תורה ומצותי' מוסיפה  
בברכותיו בכל המצטרך, אף על פי שציוויי ה' מוכרח לקיימם מצד עצמם גם  
שלא על מנה לקבל פרס.

ובענין שהזמן גרמא, בקשר ליו"ד שבט, יום ההילולא של כ"ק מו"ח  
אדמו"ר, שעל ציון שלו יזכירוהו בחפלה, בודאי שעל כאו"א מאתנו להתבונן  
איך שבעל ההילולא הקדיש ימי חייו להחזקת והפצת התורה והיהדות, בלי פשרות,  
ובמסירה נפש ממש. ומעשה עיקר, שהתבוננות תביא להוספה בהתמצות כאו"א  
ללכת בדרכיו, ובפרט שבעל ההילולא עומד לימינם של כל ההולכים באורחותיו  
וממשיכים בפעולותיו, וברכתו מלוא אוהם להצליח בזה וגם בעניניהם הפרטיים,  
בגשמים וברוחניות גם יחד.

בברכה להצלחה ולבשורת טובה  
בכל האמור

מכתב שכתב הרבי לאב הכלה בנוגע לפועלו בעניין הפצת המעיינות  
בישיבת נחלים. בתחילת המכתב מציין הרבי "צעירי אגודת חב"ד סניף: נחלים".





**מכתבים  
מכ"ק אדמו"ר  
לבני המשפחה**

גולדברג - ברוקלין

<p>RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Lubavitch 770 Eastern Parkway Brooklyn, N. Y. 11213 Hyacinth 3-9250</p>	<p>מוחם טענדל שניאורסאהן ליובאוויטש 770 אסטערן פארקווי ברוקלין, נ.י.</p>
---	--


ב"ה, יב' ניסן תשל"א  
ברוקלין, נ.י.

הו"ח: א"א נ"נ וכו'   
 מוה' דניאל דוב שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אשר נולד להם בן  
למזל טוב,

הנה יה"ר מהשי"ח שיכניסוהו לבריתו  
של אברהם אבינו, וכשם שיכניסוהו לברית כן  
יכניסוהו לחורה ולחופה ולמעשים טובים,  
ויגדלו ביהוד עם זוג' חי' ממוך הרחבה,

 בברכה מזל טוב  
ולחה"ם כשר ושפח

מכתב כ"ק אדמו"ר לכבוד הולדת אבי החתן,  
לוי יצחק אלחנן שי' (ביו"ד ניסן)

גולדברג - ברוקלין

<p>RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Lubavitch 770 Eastern Parkway Brooklyn, N. Y. 11213 Hyacinth 3-9250</p>	<p>מוחם טענדל שניאורסאהן ליובאוויטש 770 אסטערן פארקווי ברוקלין, נ.י.</p>
---	--

ב"ה, כה' אדר תש"ד  
ברוקלין, נ.י.

הצו"ת א"א נ"נ מלאכה מלאכה פנים  
מוה' דניאל דוב שי'

שלום וברכה!

במכתב על הודעתו אודות יום הולדת השלישי של בנים לוי יצחק  
אלחנן שי', מנה טועקט לקטן קעם ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר זי"ע וברוקלין  
נב"ש זי"ע בנוגע למכתב ישמעל פה, ויח"ר נשתי"ח שיגדלו ביהוד עם  
זוג' חי' למורה ושומעם ולמעשים טובים ממוך הרחבה.

 בברכה

ו"ל כ"ק מו"ח אדמו"ר.

...וברבך גוויה השקרות -אשטערעניש- הוא דבר גדול במכתב ישראלי  
ויקטרו הוא מחויבו דמשה"ר מראה השם, וסיום הגידים ובתנאי המראה  
על השם, נגדו חסד לביטול את הגיון נגיבו נגימא מלך וברכות השחר  
וכרכה המזון וק"ש על השם, ונש"ח יב"י בקודם שיגדלו למורה ולמורה  
ולמעשים טובים ממוך הרחבה.

מה שז"ר הוא השלטה התיקונים הנויים לכל נפש מוחסם תהלים  
ותנאי הירודים,  
הח"ן עמכ' יק"ש בעת רצון על הגיון תח'.

מכתב כ"ק אדמו"ר לכבוד האפשערעניש של אבי החתן, לוי יצחק אלחנן שי'  
[בכ"ק הגיה את הר"ת "הו"ח" ל"הרה"ח"]



גולדברג - ברוקלין

**חננח מענדל שניאורטאון**  
 ליכאוויטש  
 770 Eastern Parkway  
 Brooklyn, N. Y. 11213  
 Hyacinth 3-9250

רבני  
 770 איסטערן פארקווי  
 ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ט' אייר תשל"ד  
 ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נו"נ ערנסט בצ"צ  
 מוה' דניאל דוב שי'

שלום וברכה!

במענה על הודיעהו אשר נולד להם בן  
 למזל טוב,

הנה יהי' מחשי"ח שיכניסוהו לבריתו  
 של אברתם אבינו, וכשם שיכניסוהו לבריתו בן  
 יכניסוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים,  
 ויגדלו ביחד עם זוג' תי' מתוך הרחבה.

בברכה מזל טוב

מכתב כ"ק אדמו"ר לכבוד הולדת דוד החתן, שמואל שי' (בד' אייר)  
 [בכ"ק הגיה את הר"ת "הו"ח" ל"הרה"ח"]

גולדברג - ברוקלין

**חננח מענדל שניאורטאון**  
 ליכאוויטש  
 770 Eastern Parkway  
 Brooklyn, N. Y. 11213  
 Hyacinth 3-9250

רבני  
 770 איסטערן פארקווי  
 ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ט' אייר תשל"ד  
 ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נו"נ ערנסט  
 מוה' דניאל דוב שי'

שלום וברכה!

במקנה על הודיעהו אודות יום הולדתו של בנם שמואל שי',  
 הנה נועזת לקמן קצת סמכת כ"ק מו"ח אדמו"ר זנוקלע"ה בב"מ י"ע  
 נגזגז לפנת"ה ייטאל וזו: ויהי' פתח"ם פניגלו ביהר עם זוג' תי'  
 לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

בברכה

וד"ל כ"ק מו"ח אדמו"ר.

.....  
 ובכבר גזירה המעלה -אשכנזקניס- הוא דבר גורל נכבד  
 יטאל וצוקרו תוה בחינינך וקשארט פיאור ראש, וכיום נבזיהו ותנחם  
 המיאור של ראש, נבזי לתוד' להוביל מה המניין בניניו נישאם כ"ק וברכת  
 השח' וברכה מתוך נק"ם של המשה, וחסי"ה יהי' מקום שידברוהו ולחור  
 ולחופה ולמעשים טובים מתוך חרטה מרובתה ובמנוחה הרעק באשכנז  
 וברחמינה.

מכתב כ"ק אדמו"ר לכבוד האפשערעניש של דוד החתן, שמואל שי'

גולדברג - ברוקלין  
**RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON**  
 Lubavitch  
 770 Eastern Parkway  
 Brooklyn, N. Y. 11213  
 493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן  
 ליובאוויטש  
 770 איסטען שארקייווי  
 ברוקלין, נ.י.

ב"ה, כח' אדר"ט תשפ"א  
 ברוקלין, נ.י.

הוי"ח אי"א נר"נ וכו'  
 מוה"ר וניאל דוב שי'  
 שלום וברכה!  
 בטענה על ההודעה אשר גולדה להם נח  
 למזל טוב,  
 הנה יה"ר מהשי"ת שיגדלה ביתך עם  
 דוג' חי' לתורה ולתופה ולמעשים טובים ממך  
 הרחבה.  
 -דוע מכ"ק אדמו"ר (מוהר"ש"ב) נ"ע,  
 אשר מנהגו הוא לאמר גם בלידה נח למנוחה  
 ולחופה ולמעשים טובים, ע"פ מרז"ל (ברכות  
 יד' א) נסים בטאי זכיון באקרוי' כו' האתנוי'  
 כו' ונסרין כו'.

בברכת מזל טוב

מכתב כ"ק אדמו"ר לכבוד הולדת דודת החתן,  
 שרה אסתר תחי' (בכ"ו אדר שני)

**RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON**  
 Lubavitch  
 770 Eastern Parkway  
 Brooklyn 15, N. Y.  
 HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן  
 ליובאוויטש  
 770 איסטען שארקייווי  
 ברוקלין, נ.י.

ב"ה, י"א ניסן ה'תשל"ח  
 ברוקלין, נ.י.

האברך מנחם עמוס שי'  
 שלום וברכה!  
 סב' נחמבל'ת'ת'ת'  
 ויקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא  
 עלינו ועל כל ישראל לסובה, הנני בזה להביע  
 ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמתית, חירות  
 מדאגות בגשם ומדאגות ברוח - מכל דבר המעכב  
 עבודה ה' בשמחה ובטוב לבב.  
 ולהשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה  
 כולה.  
 ובפרט שעבודה השס, כמצווה עלינו בחוררתנו  
 חורח חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל  
 היום וכל הלילה, וכפו שנאמר בכל דרכיך דעהו.  
 בברכת החג

ה"ה על הברכות. וכבר מלתי' אמורה בתוה"ק;  
 ואברכה (ה' מקור הברכות) מברכיך, בברכות של  
 הקב"ה שחוססו מרובה על העיקר.

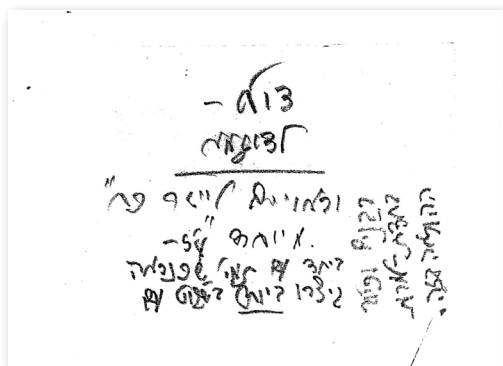
מכתב כ"ק אדמו"ר לאבי הכלה

## דו"ח לדוגמא

בקיץ הראשון שלמד סב החתן בתת"ל 7700 (ה'תשכ"ח) לא הרשה (בודאי ע"פ הוראת כ"ק) המזכיר הראשי של כ"ק, הרב חודקוב ז"ל, לתלמידים שבאו מאה"ק במשך השנה האחרונה לנסוע בשליחות המל"ח (כנראה בגלל שאסור לצאת מאה"ק אא"כ ללמוד תורה, או לישא אשה כו'), אבל בקיץ השני (ה'תשכ"ט) נסע אחרי י"ב תמוז ביחד עם חברו בנימין הכהן כוהן שי' (כיום ראש הישיבה במלבורן, אוסטרליה) לעיר טורונטו ולעיירות באיזור דרום אונטריו, קנדה, למשך שלושה שבועות.

לפני נסיעתם נכנסו למשרד הרב חודקוב לשמוע איך עליהם להתנהג בשליחות זו ובין הדברים הוא הזכיר ע"ד כתיבת דו"ח פרטי אחרי חזרתם. גם אחרי שחזרו זירז אותם המזכיר ר' בנימין ז"ל קליין ע"ד חשיבות כתיבת הדו"ח. סב החתן כתב אז באנגלית דו"ח בפרטי פרטיות ע"ד כל האישים עמהם נפגשו וע"ד מצב היהדות בכל עיירה ועיירה וכו', וכנראה שכ"ז מצא חן בעיני כ"ק כי כתב עליו פתק נדיר: "דו"ח לדוגמא וראויים ליישר כח מיוחד ע"ז" (אבל בהוספת תוכחה ע"ז שכנראה לא קיימו במילואה הראוי את הוראתו הק' להתדבר הרבה בשקו"ט בד"ת עם רבנים כו').

באמצע הדו"ח כתב שיהי' מאד כדאי להראות דו"ח זה לשלוחים של השנה הבע"ל בכדי שיוכלו להמשיך את עבודתם של שנה זו, וכ"ק עיגל את כל הפסקה, וכתב "נחוץ מאד".



כה ע'ימות ה'תש"כ - תש"א - י"ט מרחשון א"ת ה'תש"כ  
 ת"ת ת"ת  
 ת"ת ת"ת  
 ת"ת ת"ת

TORONTO

A more listing of the various facilities for שו"ת ש"מ as encountered in the printed questionnaire would conceivably be far from sufficient in determining the true nature of the problems of the Toronto Jewish Community. This complex, highly organized community of over 100,000 souls (a good 8-10% of the city's overall population and over 50% of the population in some areas) contains the entire spectrum of modern, young, young, young, young, orthodox, Haskalah, Chassidim, though "modern orthodox", to Conservative Reform, and unaffiliated, Jewishly-acculturated Jews. It goes without saying that such a large community has tremendous potential for the future. It is equally clear, however, that progress in the future will largely depend on the extent to which this potential and the existent organizational framework is exploited by the religious and communal leaders, and especially by the educationalists, in building up the structure of traditional, Judaism in a fashion true to שו"ת ש"מ and permeated with pure שו"ת. The following survey is necessarily only partial, but will nevertheless give some impression of whether this potential is in fact being utilized to the full, with special reference to the scope available for the filling of deficiencies in the system by a dedicated, capable and energetic emissary of ש"מ.

Shul and Rabbinic

Since the Jewish community is constantly in the move, having almost completely left downtown Toronto for the newer suburbs all the way along Bloorwest up to the very recent housing projects at the edge of the city the shul leaders, like almost their counterparts did have all been built within the last few, at most ten years. Consequently they are housed within palatial, ultra-modern buildings which brightly reflect the general affluence, even opulence of the communities in their spacious entrance halls and offices, their lush landscaping, hills, lawns, lawns carpeting etc. It attempted to obtain a fair census by visiting the leading rabbis and synagogues.

The first visit, we met was Rabbi Rubenstein of the Clinton Park Synagogue. We found him learning שו"ת ש"מ in the study and Shimon engaged him conversation on learning "for about half an hour. He appears to be a considerable "talmid scholar" with a personal grasp of שו"ת ש"מ. He clearly expects he gave us, coupled with his permission to speak at the shul for שו"ת ש"מ on ש"מ and to display our books before שו"ת ש"מ and שו"ת ש"מ on the day we saw him, would seem to imply a not unimpressive attitude to Lakewood and we seem to have left a good impression on him. He later accompanied him to the shul.

SMALL COMMUNITIES

Our principal intention in this report is not merely to provide an account of our activities during the שו"ת ש"מ but to also to furnish information we consider useful both to Moshe L'Yehonatan Chassidim and also to recent years ש"מ. We therefore strongly recommend that the report be shown to recent years ש"מ. We are ourselves proud that we could have shared much time of us had had the traditional information accessible to previous years ש"מ. We believe the obvious advantage of being able to follow up successful activities and contacts. It seems very surprising that this has never been done before and we hope that the obvious deficiency will be made good in the coming year ש"מ.

The enthusiastic young Rabbi, [Rubenstein] (346 Orange Crescent) had his wife visit of great help to us the conducted from YU the Shul's age and he has on the first stage this. One of the conditions he laid down for acceptance of the post was the erection of a שו"ת (although a small one) and a change from Conservative to Orthodox practices. Although the previous rabbi, [Rabbi Kitzman], was in "accept-see" (see) was very devout, with his computer, whereas this one is very modest on points of principle (and he is very firm as far as YU conduct is), but they still have been a "king to him and about his quality. He and his wife have been trying to see whether they can create viable youth groups in spite of the small size of the community and they told us that if we would have placed a day or the other they would have gathered all the available youth in town to some meeting to be addressed by us. In fact, he mentioned once Lakewood on his sermon from the pulpit and he asked us if we could possibly arrange a weekend programme crisis visit, then an evening or afternoon function on a Sunday during the winter and he would personally oversee arrangements for all the boys of the town. Personally he is very observant, devout and in any case home and modest why we respect his own willingness to meet at his home. He drives his three-year-old girl daily to Toronto and back again in the evening for attending school (at three-years of an hour drive each way so an average of three hours' daily).

He spoke in several addresses of his congregants all at their shul. We visited Mr. Isaac Rubin (54 Church St) and had שו"ת with him and with his son, Mr. Bernard Green (179 Cedar St) again having שו"ת with him and his son, Mr. Paul Swartz and his son (30, since 55) who both had שו"ת (not very near, but by accident and spoke at length with the professor who visited, by שו"ת but was subjected). With all of these we spoke of little surprise that we would not be for money, Mr. M. Brundage, who lives שו"ת daily but had a שו"ת ע 251735 - he came from Lakewood in the 50s and may be a "fringe" to keep his שו"ת ש"מ - and a Mr. C. Grossing (Street of Faber, King St. E.) from Broad, originally of Pennsylvania, who devoted three months about Lakewood but had שו"ת and is concerned about keeping his children Jewish. Other addresses we didn't have time to visit: Mordechai, 55, King St. E.; Dan Edulsky, 46, King St. W. 485; Oscar Block, 72, Simons; Harry Fine, 55, 1735, King St. W. These shul's are within a few blocks of each other and of the shul. There is no Jewish teacher in town and most is obtained from Toronto (3/4 hour ones) or also from there.



**”די  
אידישע  
היים”**

בהתעוררות כ"ק אדמו"ר יצא לאור בברוקלין רבעון מטעם נשי ובנות חב"ד שם, החל משנת ה'תשי"ט לערך עד כמה שנים אחרי ג' תמוז, חציו באידיש (ע"י העורכת גב' טעמא תחי' גורארי) וחציו באנגלית (ע"י העורכת הרבנית רחל ז"ל אלטיין). כל הכתבות באנגלית עברו תחת הגהת כ"ק (הכתבות באידיש הוגהו ע"י הרב חודקוב ז"ל).

בשנת ה'תשל"ז התחיל סב החתן לכתוב כתבות במדור האנגלית וכתב הרבה כתבות עד אחרי כ"ז אדר, ה'תשנ"ב. בכל הכתבות שכתב יש הגהות של כ"ק, ברובם תיקונים קלים בערך (תיקון מילה באנגלית, הוספת מילה או השמטת מילה, ולפעמים השמטת ביטויים או ענינים שלמים אם כ"ק סבר שאין להדפיסם, בגלל חריפותם או כיו"ב). אבל לפעמים, בפרט אם הי' זה ענין השייך לרבותינו נשיאינו או לאחד המבצעים כו' או לענין בו כ"ק האט זיך געקאכט, הוסיף הרבה הגהות עניניות ומענינות בלה"ק.

כאן נבחרו ארבע כתבות בהן כתב כ"ק הגהות בלה"ק:

- 1) ביוגרפיה קצרה של כ"ק אדמו"ר האמצעי.
- 2) ע"ד הצפי' להתגלות משיח צדקנו וכו"כ ציטוטים מספרים קדושים שכ"ק תבע אז מכאו"א לפרסמם ללפחות עשרה יהודים אחרים.
- 3) ע"ד מעלת לימוד הרמב"ם ופעלו הגדול בספרו.
- 4) ע"ד ל' שנה מהסתלקותו של כ"ק אדמו"ר הרי"צ, שהי' בהגהת כ"ק ענין מאד נפלא, כפי שכתוב בהקדמה שם (וכבר נתפרסם בבמות אחרות בפרוש ע' שנה של נשיאות כ"ק).



## חיי ופועלו של כ"ק אדמו"ר האמצעי

RABBI DOV BER, THE MITLER REBBE  
 Tes Kislev 5534 (1773)-5588(1827)-5738(1977)

Perhaps the least known of all Chabad Rebbeim, yet

his works comprised the bulk of printed Chassidus for over  
 120 years. <sup>The only one</sup> ~~Alone~~ among the Rebbeim, <sup>from back</sup> was nonetheless  
 by far the most prolific in publication of Chassidus before  
 our own generation.

Indeed the less than fifteen years of the "M" itler"  
 Rebbe's leadership were one glorious chain of intense "literary"  
 activity quite unparalleled until the previous Rebbe <sup>βγδ</sup>  
 arrived in America in 1940.

Rabbi Dov Ber assumed leadership of the Chabad movement  
 on the passing of his celebrated father, Rabbi Shneur Zalman,  
 the "Alter" Rebbe (24 Teiveis, 5573-1812). Taking refuge ~~at~~  
~~that time~~ in the Ukraine from Napoleon's armies, it was not  
 until 18 Elul that year (Sept. 1813) that the Mitler Rebbe  
 returned to White Russia and settled in Lubavitch.

Immediately He threw himself into the task of strengthening  
 the Chassidic movement. Exhorting his followers to found their  
 own communities in every town and city, he also warned them  
 not to engage in any dispute with their opponents. Young men  
 visiting Lubavitch would be urged to repeat ~~over~~ the  
 "Maamorim" (Chassidic discourses) they had heard from the  
 Rebbe in every Chassidic community, through which they  
 would pass until their return home, thus spreading the  
 teachings of Chassidus to hundreds of communities.

In order to help solve some of the serious economic  
 problems caused by the recent Napoleonic invasion (the  
 French armies had devastated a large swath of territory

-2-

in White Russia on their retreat from Moscow in face of the severe winter) the Rebbe wrote to his Chassidim encouraging them to settle on the land and engage in agriculture. He interceded with the Tsarist government to grant land in the province of Cherson (recently captured from Turkey) where he founded a number of highly successful Chabad agricultural settlements. His Chassidim in Eretz Israel, too, he requested to move to Chevron (Hebron), "City of Our Fathers", to found the first Ashkenazi community there.

Above all, though, the Mittler Rebbe was interested in "Hafotzas HaMaayonos" - spreading knowledge and awareness of G-d, as expressed and explained in Chabad Chassidic philosophy. His <sup>best</sup> most fond desire was that <sup>the</sup> the <sup>most</sup> profoundest concepts in Chassidus be so commonly known that even two young men meeting in the street or market-place should converse about "Attik" and "Arich" - exalted Divine emanations which Chassidus explains in depth. "They should understand 'Keser', he once said, " as they understand their own five fingers!"

The complicated task of preparing his father's works for publication must have begun soon after his arrival in Lubavitch. The Alter Rebbe had himself published "Hilchos Talmud Torah" (Laws of Torah Study, 5554-1794), and "Luach Birchos HaNehenin" (Laws of Blessings, 5560-1800) - both brilliant but relatively small-sized Halachic works. He had also published Tanya, his major work and ~~the~~ "Bible" of Chabad Chassidism, first two parts (5557-1796), and then also the third (in two different versions, 5559-1799, and 5566-1806). His edition of the Siddur (the version of Nusach HaAri Zal we use today) was also published in



-3-

quantitatively 5563-1803, but these four works, important as they are, were only a tiny portion of <sup>the Alter Rebbe's</sup> his entire written and spoken "literary" output during the over thirty years of his leadership.

which would also include, as a fourth section, with many added letters and discourses his father had written in his own hand (whereas the bulk of his discourses had been written down by his disciples). Most of the original manuscripts had been destroyed in the great fire in Liadi in 5571-1811, and copies had to be collected from the disciples and edited. But within eight months after his arrival in Lubavitch, the new edition of Tanya, with "Iggeres HaKodesh" and "Kuntres Acharon", was completed (22 Iyar, 5574-1814).

Simultaneously, he gave the task of preparing ~~for~~ <sup>for</sup> publication the Alter Rebbe's brilliant redaction of the "Shulchan Oruch" to his father's celebrated brother, Rabbi Yehuda Leib ("Ma'aril"), Rav of Yanovitch. In this he was aided also by the second brother Rabbi Mordechai, Rav of Orsha. The 5571 fire had destroyed these manuscripts too, and they had to gather together disciples' copies and correct their frequent mistakes and omissions, especially of the source-references. Nevertheless, they succeeded in preparing two volumes for publication that same year and the rest, two years later (5576-1816).

Having now taken <sup>care of</sup> ~~of~~ the two major works his father had written in his own hand, Rabbi Dov Ber turned to the ~~yet~~ more difficult task of collecting the Alter Rebbe's

-4-

numerous "Maamorim". He himself had been the major transcriber of these discourses, especially after his father's return from his second imprisonment in Petersburg (summer 5561-1801). His "Hanochos" (oral discourses committed to writing from memory) over the years formed the basis of the collections he now made.

Sensing a crying need for Chassidic interpretations of the prayers to be conveniently <sup>printed</sup> placed next to the prayers themselves, he published the Alter Rebbe's Siddur together with well over a hundred Maamorim, explaining the words of the daily Shabbos and holiday prayers. He intended this to enable his Chassidim to steep themselves in prayer and become inspired by the words ~~the~~ <sup>themselves</sup> to the high spiritual levels expounded in Chassidus. This "Siddur with Chassidus," as it is known, was first printed in 5576-1816 (and again with a few extra Maamorim two years later). Later the same year, he published a collection of "Biurei Zohar" (explanations of the Zohar, major work of the Kabbalah) as he had promised in his introduction to the Siddur. The Maamorim in these two works, although the Alter Rebbe's, usually include brief explanatory phrases and interpolations added by Rabbi Dov Ber when <sup>he</sup> first committing <sup>ed</sup> them to writing in order to make them better understood.

This tendency now became more pronounced as he began publishing his own works, ten of which were printed in his lifetime. Feeling, it seems, that <sup>separate</sup> individual Maamorim concentrating on specific ideas of Chassidus, though potent, are still to some extent limited in scope, he decided to

gather and reunite the Chabad Chassidic concepts of his father into larger, more comprehensive works, each containing a thorough treatment of an entire subject in all its ramifications.

אגודת רמב"ם  
מזכירות  
התורה  
- 257 אר

He began, however, with a small but highly interesting work called "Pokeiach Ivrim". Written in Yiddish, to be understandable even to the simplest Jew, it is essentially a "Musar" (ethical) book, though based on a number of Chassidic

*(it was the first time in Chassidic history that a Rebbe had published any work in a language other than Hebrew)*

insights and approaches further developed in his later works. The previous Rebbe, in his introduction to this book, tells the by-now famous story of Reb Yosef Mashpia of Beshen-

kovitch and the Baal Teshuva Solomon Gametzky, conjecturing and

says that it was, probably for the latter that "Pokeach Ivrim" was written.

It was first publicized in the summer of 5576-1816 and probably printed at the beginning of 5577.

The next six years were years of continuous literary production. The first volume of "Shaarei Teshuva", containing three sections, was published in 5577-1817, the second, containing two sections, in 5578-1818, and the third volume, (under the name "Derech Chaim"), also in two sections, in 5579-1819.

This trilogy deals with "Teshuva" (repentance or, more literally, "return") in great detail and from a number of different angles. The following year saw the publication of "Ner Mitzva VeTorah Or", a double work consisting of "Shaar HoEmuna", dealing with belief in G-d and based on the miracles of the Exodus from Egypt and the splitting of the Red Sea, and "Shaar HaYichud", an detailed guide to the entire chain of Divine revelation from the highest emanations to the lowest. This latter part was apparently known to his Chassidim

-6-

previously in manuscript form under the name of "Kuntres HaHisbonenus" (Booklet on Meditation), and seems to have been intended, to some extent, as a companion work and sequel to the "Kuntres HaHispaelus" (Booklet on Ecstasy) which was already in existence but published five years later.

Next came the Mitler Rebbe's most difficult work "Imrei Binoh", containing four sections (5581-1821). It is in his introduction to this work, that he makes the quite shattering statement that "A head that has not put on Tefillin is considered a Jewish sinner with his body (as the Gemora states), whereas this one (who neglects to meditate on the greatness of G-d out of laziness or false humility) is a sinner with his soul!" This was followed the same year by "Ateres Rosh" in two parts, dealing with Rosh Hashonoh and Yom Kippur respectively, together with additional Maamorim concerning the Ten Days of Teshuva. In his brief introduction, the Mitler Rebbe writes that he has decided to issue separate books expounding on each of the holidays of the Jewish year in the light of Chabad philosophy and that this was to be first of the series. He did, in fact, continue the following year (5582-1822) with publication of "Shaarei Orah" in two sections, dealing with Chanuka and Purim respectively, but unfortunately was not destined to complete this noble intention, ~~the~~ "Shaar Ho Emuna", mentioned above, was, it is true, based on the holiday of Pesach and, to a lesser extent, on <sup>the</sup> subsequent giving of the Torah on Shavous, but no printed work ~~exists, dealing with Success.~~ <sup>from the Mitler Rebbe dealing exclusively with Success.</sup>

-7-

There followed two years of partial cessation of activity. There seems to be two main reasons for this. First, ~~at about this time~~, the Rebbe, who had always been of weak constitution and sensitive nature, now became very sick. Affected to the very depths of his soul by the material and spiritual problems of his people, especially the detailed outpouring of ~~this~~ <sup>their</sup> woes in "Yechidus" (private audience), he was forced to write to all Chassidic communities begging them to avoid bringing him their problems. Only in an extreme case, and even then only with the express permission of the leaders of each community, could an individual ~~Chassid~~ <sup>choose</sup> obtain permission to come to Lubavitch and air his problem ~~with his~~ <sup>to the Rebbe</sup> brother, Rabbi Chaim Avrohom, and his son-in-law, the future Tzemach Tzedek. (It seems that for some time the Rebbe was unable to deliver any public discourses. Even though he later resumed doing so, we find a number of Maamorim from the end of 5584 and 5585 -- 1824-5). His sickness <sup>seems to</sup> ~~must~~ have disturbed his work of preparing ~~notes~~ <sup>writes books</sup> for publication.

A second reason may have been the fire of 5584-1824 which destroyed over forty volumes of his manuscripts, many of them probably his Hanochos of his father's Maamorim. In any case, that year the Mitler Rebbe sent a letter to his followers with the proposal to commence printing individual Maamorim on the weekly Torah portions at a price of eight kopeks a "boigen" (eight-page brochure) in order not to impose too great an expense at once. Perhaps one incentive for this was a fear that the works could become lost forever if not printed as soon as possible.

-8-

Actually, in his introductions to both the "Siddur" and "Biurei Zohar", the Rebbe had emphasized his desire to eventually publish his father's weekly and monthly discourses. It was a task that was ultimately to fall to his successor, his nephew and son-in-law, the Tzemach Tzedek. After spending thirty-two thousand hours over thirty years (5564-5594, 1804-1834), twenty hours a week, in intensive study of his grandfather's Maamorim, the Tzemach Tzedek published the two well-known collections: Torah Or (5597-1837) on Bereishis, Shemos and Megilas Esther, and Likkutei Torah (5608-1848) on Vayikra, Bamidbor, Devorim and Shir HaShirim. The over four hundred Maamorim contained in these two works were chosen from ~~amongst~~ two thousand discourses of the Alter Rebbe which the Tzemach Tzedek had before him. In his letter to his followers when Torah Or was published, the Tzemach Tzedek writes that "My father-in-law, the (Mitler) Rebbe, also wanted to have them printed in the exact form that they were delivered by the (Alter) Rebbe. However, he did not want to have them published piecemeal but only after they would be gathered together." In other words, the Mitler Rebbe earnestly desired to see his father's Maamorim in print in their original concise form. Nevertheless, during his lifetime, he began publishing his father's words ~~enveloped within~~ his own extremely lengthy explanations. This was the beginning of "Toras Chayim", the Mitler Rebbe's magnum opus on the Torah, most of which still remains unpublished.

But before publishing the separately-printed Maamorim in book form, he first published the aforementioned "Kuntres HaHispaelus" in 5585-1825. It seems to have been written in the earlier years

of the Mitler Rebbe's leadership, even before "Shaar Ha Yichud", which was itself written some time before it was published. In the summer of that year, Rabbi Dov Ber left on his doctor's advice, for Karlsbad in order to benefit there from the natural medicinal baths. On this journey he met the famous Geonim Rabbi Akiva Eiger and Rabbi Mordechai Benet and was as much impressed by them as they by him. Returning greatly invigorated, he was able to bring the first portion of "Toras Chaim" to print the following year (5586-1826). Expounding only on the first half of Bereishis, its sixteen Maamorim are, however, much longer than the 150 in Torah Or. This volume, though, was unfortunately to conclude his lifetime of literary activity.

At the beginning of 5587 (fall 1826), he was imprisoned in Vitebsk on false charges. Although cleared within a few weeks and released on Yud Kislev, his final vindication had to come through the government in Petersburg and he remained in constant fear of a renewal of charges. Opponents also tried to involve him in other accusations and it is recounted that he asked the Tzemach Tzedek's opinion <sup>about</sup> as to the (spiritual) reason for these problems.

His son-in-law answered that, to his mind, it was due to the Mitler Rebbe's <sup>publishing</sup> allowing the words of the Alter Rebbe to become forgotten through clothing them in such a great wealth of explanation. Rabbi Dov Ber seems to have accepted, to some extent, the truth of this conjecture but then, <sup>nevertheless</sup> decided to continue his previous procedure <sup>anyway</sup>, even at risk of incurring further suffering.

Although such "personal" affairs of Rebbeim are not really for us to interpret, perhaps we can compare this to the Alter Rebbe's experiences in prison when he asked the Baal Shem Tov and Mezritcher Maggid, who appeared to him there, for what (spiritual) reason he had been imprisoned. Their reply was that he had revealed too

שארית זלמן  
דו"ר אב  
1826  
הוא  
הוא  
הוא

within and together with his own explanations, in such a way that one could not tell which were the words of the Alter Rebbe or their own  
Rabbi Dov Ber

-10-

much of the deep mystical secrets of the Torah in his Chassidic discourses but, having already begun this new approach, he should not cease but rather continue with even greater intensity. Maybe here, too, the Mitler Rebbe's breadth and depth of explanation had aroused a "Kitrug" (accusation) in the Heavenly Court. Yet, although he seemed to agree with the Tzemach Tzedek as to the truth of this explanation, he <sup>decided</sup> apparently philosophized that, having already embarked on this course of greater "revelation" of the Chassidic ideas, it would be wrong to cease at this point. No, he would have to continue on this path, regardless of the personal dangers it <sup>might</sup> ~~may~~ involve for him.

Later that summer, though, came rumors that he would certainly be arrested again and then taken to Petersburg. At the same time, it was learned that the Tsar was planning to ~~to~~ draft Jewish children into the Army with the ~~the~~ intention of estranging them from the Torah. From these worries, Rabbi Dov Ber ~~sickened~~ again <sup>and</sup> ~~and~~ <sup>felt unwell and</sup> ~~and~~ <sup>sensed</sup> ~~felt~~ that his end was close. He set out for Haditch, the burial-place of his father, and stayed there for the holidays of Tishrei, visiting his father's "Ohel" several times. He came out one day with a radiant face, explaining that he had persuaded his father to have him freed from the burdens of leadership. Thinking that he meant to travel to the Holy Land, his followers asked: "Rebbe! How can you leave us like a flock without a shepherd?" He answered: "My son-in-law is with you -- he will be a faithful shepherd!"

On his <sup>return-journey</sup> ~~return~~ home, he took sick at Niezhin. There, on Tes Kislev, 5588-1828, his fifty-fourth birthday, he passed away. He was responsible for consolidating the Chabad movement to an unprecedented extent, but, above all, for providing it with



-11-

a rich literature which stood it in good stead until our own times. As we celebrate the hundred and fiftieth anniversary of his passing-away, we could do well to consider his boundless drive for spreading the wellsprings of Chassidic thought and bringing it down to the level of all his various Chassidim and even simple Jews. May we gain inspiration from his example to do likewise, until "the earth shall be full of knowledge of G-d" with the coming of Moshiach Tzidkeinu.



לפניכם פיענוח לחלק מהגהותיו של כ"ק אדמו"ר על כתבה זו.

על הכתוב בכתבה שספרו הראשון של כ"ק אדמו"ר האמצעי זי"ע שבא בדפוס, ס' פוקח עורים, כתוב בשפת אידיש, העיר כ"ק – בפעם הראשונה בחסידות שנשיא יו"ל [יוציא לאור] שלא בלה"ק –".

על הכתוב בכתבה ע"ד שאלת כ"ק אדמו"ר האמצעי מחתנו כ"ק אדמו"ר הצ"צ מהו הטעם [ברוחניות] שבאו עליו כ"כ קשיים ויסורים ומענה הצ"צ שלדעתו זה הי' בגלל שגרם לדבריו של אביו כ"ק אדמו"ר הזקן להישכח עי"ז שהלבישם בכ"כ הרבה ביאורים (כדרכו בקודש של אדמוהאמ"צ) – וכפי שכתוב (כמעט באותו לשון) בס' בית רבי - מחק כ"ק את כ"ז והגיה באנגלית "פאבלישינג" שתרגומו "הוצאה לאור" – את דברי אדמוה"ז, והמשיך בלה"ק "בתוך וביחד עם הביאור מבלי שיוכלו לדעת מהו דברי אדמוה"ז בפ"ע [בפני עצמו]".



## הציפי' להתגלות משיח צדקנו

XCT  
HOW MUCH LONGER?

→ Rabbi Daniel Goldberg

An old Chassidic tradition tells how ~~ch~~ Chassidim overheard the famed Shpoler Zeide, Reb Aryeh Leib (one of the older disciples of the Mezritcher Maggid) as he would say Tikkun Chatzos, the Kabbalistic midnight prayer mourning the destruction of the Beis HaMikdash and the Golus HaShechina, "exile of G-d's Presence."

→ The Shpoler Zeide would lie prostrate on the floor (according to another version, he would lean dangerously out of a window, with most of his body hanging in mid-air), musing aloud: "The Tannaim and Amoraim (Sages of the Talmud) begged You to bring Moshiach, but You didn't bring him... The ARI-Zal (Rabbi Yitzchak Luria, the most outstanding Kabbalist, d.1572) begged You to bring Moshiach, but You didn't bring him... The Baal Shem Tov and the Rebbe (Mezritcher Maggid) begged You to bring Moshiach but You didn't bring him..."

"I swear there'll come a time when they'll want neither You nor Your Moshiach -- then You'll be forced to bring him!"

Only a tzaddik of the exalted caliber of the Shpoler Zeide could get away with such "audacity" -- the mark of a personality so saintly that he was on intimate terms with G-d Himself. But the time he describes seems to have arrived.

A century ago, it would have been hard to find a Jew anywhere who didn't ardently yearn for Mōshiah. Most Jews throughout the world lived in extreme poverty, at the mercy of non-Jewish neighbors who made it abundantly clear that Jews were just about tolerated at best; at worst they were the object of pogroms,

"I am afraid a Yoni will come when the J's under the burden of their woes in exile will forget about both H- and the M - then you'll have to bring him!"

-2-

pillaging and physical abuse. Many lands still had legal restrictions on Jewish occupations, property-rights, business opportunities and freedom of movement (such as the Russian Pale of Settlement limiting Jewish habitation to a small area of the country).

The prevailing high standards of Torah-learning, observance of mitzvos, and religious feeling enabled most Jews to realize and be deeply concerned that these same standards were beginning to fall among the younger generation. If things <sup>are</sup> ~~aren't~~ <sup>were not</sup> to get any worse, they felt, Moshiach just has to come.

Yet Moshiach didn't come. The younger generation sought panaceas in various political movements which promised a better tomorrow; some of these produced the Bolshevik Revolution, others the socialist movements and social reforms of the Western World, ~~and yet others the Jewish state in the land of Israel.~~ But the common denominator of them all was that they moved their adherents further from G-d and His Torah.

Then came the ~~Churban~~ <sup>Shurban</sup> of Europe; a third of the Jewish nation, most of them Torah-observant, including the saintliest and most learned of our people, were cruelly obliterated from the face of the earth -- Chevlei Moshiach, the sufferings before Moshiach's arrival, as foreseen and dreaded by our Sages in the Talmud. Out of the ashes rang forth the eternal hope and faith of our people in the arrival of Moshiach, expressed in the famous melody sung to the words of Anee maamin be'emuna sh'leima b'vias haMoshiach ("I believe with perfect faith in the coming of Moshiach"), with which countless Jews marched to the gas-chambers.

But Moshiach still didn't come. Jewish eternity arose anew

-3-

like a phoenix from the flames and ashes, creating strong new communities of Torah-observant Jews in Israel, America and elsewhere. Among these Jews, and among many previously non-observant Jews who have been beneficially influenced by them, standards of Torah-scholarship and mitzva-observance have been rising steadily. At the same time (with notable exceptions -- Jews in some Communist and Moslem lands), most Jews are not, thank G-d, physically threatened or economically deprived -- at least compared to Jews a half-century, certainly a century, ago.

But the hope in Moshiach has suffered. Not only among Jews who don't ~~yet~~ follow the Torah in their personal lives; even among many religious Jews who study Torah daily and are particular about all details of mitzvos, their belief in Moshiach often tends to be cold, dry and lifeless, a begrudging acceptance of an aspect of Yiddishkeit they don't really understand. To discuss the subject becomes something of a bore, the type of subject "Chassidim" talk about, Kabbalistic, mystical and officially part of a Jew's set of beliefs, but not to be taken too seriously.

After all, they reason, consciously or subconsciously, we are doing well materially, and religiously, too. We live in religious Jewish communities with high standards of Torah-scholarship and religious observance, insulated from the damaging influences of the secular world (which even helps us in many ways, through our business and government connections, to live a Torah life without disturbance). If things are going so well, they feel, if we have the best of both worlds, material and spiritual, what can Moshiach give us that we don't already have? Of course, we don't ~~yet~~ have the Beis HaMikdash, and there are still a few

-4-

anti-Semites around. But we seem to be doing well even without Moshiach.

It's like the bitter joke, which rings so unfortunately true for it describes a prevalent attitude; Feivel comes home with startling news: "Yenta, did you hear? Moshiach has come! We're all leaving now for Eretz Yisrael!"

"Of Feivel, isn't that wonderful! But wait a moment. What'll we do with our store here in the shtetl? And how are we going to transport our cow? It's with calf any day now. And the goat's been sick. And Velvel the shoemaker will use this as an excuse not to pay the fifteen rubles he owes us for so long!"

"You know Yenta, you're right. But listen. The Al-mighty is so good. He has saved us from so many enemies and troubles till now. He'll save us from Moshiach, too!"

The era foretold by the Shpolar Zeide has unfortunately arrived. Some Jews, even with apparently high Torah standards, seem to have lost interest in G-d Himself, studying His Torah but ~~forgetting~~ Who gave us this Torah. And with the feeling for G-d has gone the feeling for His Moshiach....

\* \* \*

But in Brooklyn lives a Jew who won't let us forget about either G-d or His Moshiach. At ever opportunity he mentions his own ardent hope for Moshiach; he urges all other Jews, too, to put deep feeling into their prayers three times a day: "Es tzemach David avd' cha meheira satzmiach -- "Quickly bring David's descendant" -- and Vesechezena eineinu beshuvecha leTzion

-5-

berachamim -- "May our eyes see Your return to Zion."

Who but the Lubavitcher Rebbe, shlita, can fully realize the terrible urgency for Moshiach to come, how the insidious forces of assimilation are tearing live chunks out of the Jewish body and soul, how the "Who is the Jew?" problem endangers the entire Jewish nation's future, how Jews in many lands are in physical danger, and how the world's present volatility is fraught with grave peril. Who but he feels the individual problem of every Jew as his own, and sees them for what they are -- expressions of Golus.

"Yidden, geit arois foon Golus! -- Jews, go out of exile!" cried out the Rebbe at a recent farbrengen. And the subject of Moshiach has become a central one at almost every farbrengen of late.

The Rebbe has emphasized that it is not enough, as many seem to feel, to passively believe that Moshiach will eventually arrive. He has pointed out many authoritative Torah sources which tell us that we must actively hope and pray to G-d that He speedily bring Moshiach and rebuild the Beis HaMikdash.

One such source is the following Midrash (Midrash Tehillim 17; Midrash Shmuel 31):

"Rabbi Shimon ben Yochai taught: It's <sup>ed</sup> like one who gave his son a spanking, but the boy didn't know why he was being spanked. After the spanking, his father told him: 'Now go and do the chore I've been telling you to do for several days, and you haven't listened to me.' Likewise, all the thousands who fell in war in David's time, fell only because they didn't demand that the Beis HaMikdash be built.

-6-

"Now surely, by logical extension (we can learn a lesson for ourselves): If such can happen to these in whose era the Beis HaMikdash had ~~never~~ <sup>not never</sup> yet been built nor destroyed, and ~~yet~~ <sup>yet still</sup> they were punished for not having demanded it, how much more so we, in whose era it has already been destroyed, yet we do ~~not~~ <sup>not</sup> lament ~~for~~ it nor beg Divine mercy for it!

"Therefore the saintly leaders of old instituted that we pray three daily prayers, including the plea: 'Please, Merciful One, in Your great mercy return Your Divine Presence to Zion and the order of the Divine Service to Jerusalem.' They also instituted a special <sup>separate</sup> blessing ~~on its own~~, 'Builder of Jerusalem,' in daily prayer (Shmoneh Esrei) and in grace after meals."

This Midrash is quoted in the authoritative Halacha work Sefer HaRokeach (by a Rishon -- one of the early codifiers) as an obligation binding upon every Jew -- to pray and demand that the Beis HaMikdash be rebuilt.

The authoritative Bible commentator Rabbi David Kimchi (known as RaDaK, 1160-1235) also quotes this Midrash, but in a slightly different context. On the last verse of Samuel II (24:25), concerning those who died in a severe epidemic, he translates the verse: "And G-d accepted the prayer of those dwelling in the land, and the epidemic ceased," and continues: "According to a Midrashic explanation, all the thousands who died in David's time, died only because they did ~~not~~ <sup>not</sup> demand the Beis HaMikdash. By logical extension, if these in whose era it had never yet been built nor destroyed, yet they died for not having



-7-

demanded it, how much more so we, in whose era it has already existed and been destroyed (should demand that it be rebuilt). Therefore the Elders and Prophets instituted that there be implanted in the mouths of the Jewish people to pray three times daily: 'Return Your Divine Presence and Your Kingdom to Zion, and the order of Your Divine Service to Jerusalem.' Amen. So may it be His Will forever!"

Another Midrash (Yalkut Shimoni Shmuel I remez 106 - from Midrash Shmuel, ch. 13) states:

"Rabbi Shimon ben Yochai taught: There are three things they will in future despise -- the Kingdom of G-d, the Kingdom of the House of David, and the rebuilding of the Beis HaMikdash....Says Rabbi Shimon ben Menasya: The Jewish people will see no sign of redemption until they will ~~return~~ and request all three."

Both RaShI and RaDaK quote this Midrash in their commentaries to Hoshea 3:5 - the verse cited in this Midrash in the portion we have not quoted: "Afterwards (RaShI - 'after the days of the exile'; RaDaK - 'this will be at the end of days close to the time of the salvation, when the Jewish people will return in repentance'), the children of Israel will <sup>repent</sup> return and <sup>ask for</sup> request Hashem their G-d, and David their King." And RaDaK notes that the Aramaic translation (Targum Yonasan) translates this verse "And they will demand the (sacrificial) service of G-d."

Furthermore, this Midrash is quoted as a source for Halacha -- Torah law which is legally binding upon all Jews - in the Halacha work of a Rishon, Shibbolei HaLeket (157, Din Seder Birkas HaMazon) quoted in turn by the Beis Yosef commentary (by Rabbi Yosef Karo, author of the Shulchan Aruch) on Tur (ch. 188, paragraph "Vekasav

=8=

HaRaMBaM):

"Whoever does <sup>not</sup> mention the Kingdom of the House of David in (the third blessing of grace after meals) 'Builder of Jerusalem' has not fulfilled his obligation. The reason...is because we have to mention the Kingdom of G-d, the Kingdom of the House of David, and the rebuilding of the Beis HaMikdash...for the Jewish people will not be redeemed until they will <sup>return</sup> ~~return~~ and demand all three."

From all these sources we see the vital necessity of demanding that Moshiach come and the Beis HaMikdash be rebuilt.

The renowned Sefardi scholar, bibliographer and Halachic authority, Rabbi Chaim Yosef David Azulai (known as CHIDA, 1724-1806) writes in his Midbar Kedemot (under the classification Kivui, "Hope") of the necessity of actively hoping for the Redemption:

"Our Sages have said (Yalkut Shimoni, remez 736): 'Even if the Jewish people have nothing but hope, they still deserve to be redeemed in reward of this hope...In case you say that so much time has passed...(and Moshiach still hasn't come), Scripture tells us (Psalms 27:14): "Hope to G-d, be strong and let your heart be brave, and hope to G-d." If you haven't <sup>yet</sup> ~~yet~~ been saved, hope and hope again...' (consult the original text).

"In this connection the great Rabbi, our teacher Rabbi Yosef David of blessed memory, explains in his delightful, recently-published work, Tzemach David (p. 123, Parshas Vayechi), the text of the blessing (fifteenth in the Shmoneh Esrei prayer): 'Speedily cause to flourish the descendant of David, Your servant, and increase his power by Your salvation, because we hope for Your Salvation every day.' This last phrase, 'Because we hope for

-9-

Your Salvation,' is difficult to understand: Is this a logical reason (to ask for the Redemption because we hope for it)? If we are worthy, we <sup>will</sup> merit being redeemed even without our hoping for it. And if not, how will hoping for it help? But according to this (aforementioned Midrash from Yalkut), it fits in well, as follows: '(Please bring) the offspring of David' (bring the Redemption) and if you say that we are not worthy, nevertheless -- cause it to flourish (bring the Redemption) because we hope for Your salvation,' and we have the (merit of) hoping. In reward of this hope, we deserve that you redeem us."

In other words, actively hoping is all-important in bringing Moshiach.

In Minhagei Baal HaChasam Sofer (5:24) is recorded the custom of the celebrated Rabbi Moshe Sofer, known after the name of his many profound works as the Chasam Sofer (1763-1840), and revered as the outstanding leader of German and Hungarian Jewry:

"When blessing the New Moon, they would not say the prayer which is said in our land (i.e., the prayer of Rav, starting 'Yehi Ratzon,' said in most Central and East European communities), but only 'Mi She'assa Nissim,' and he would be particular about this, that they say 'He will speedily redeem us, saying that this is the main intention of the prayer, for the Redemption itself does not depend upon our prayer, since we have been promised it by G-d.

"Likewise in grace after meals, he would be particular to say, 'And he (Eliahu HaNovi), should speedily announce good tidings' (adding the word 'speedily' ~~was~~ not usually included in the prayer-book texts), because the tidings themselves don't <sup>not</sup> depend upon prayer since they are written (and already promised) in Scripture."

-10-

This same custom and reason is recorded in Darkei Chaim  
Veshalom 474 (Rabbi Y. M. Doleg - *Customs of the Remnants of the Polish-Lithuanian Commonwealth*, Rabbi C. Ellyer  
*the saintly leader of Hungary, of pre-war Europe*)  
 The saintly leader of Lithuanian Jewry in our own century,

Rabbi Yisroel Meir HaCohen, (1839-1933), renowned as the Chofetz  
Chaim after his great Halachic work, is recorded as saying (Sichos  
Chofetz Chaim ch. 14, see also at length Kuntres Tzipisa Lishua):

"We must ask for the Redemption as a worker (demands) wages  
 for his work -- if he doesn't demand it, there is no (Halachic)  
 obligation to give him. Likewise should we demand the Redemption."

According to all these great authorities, we see that actively  
 hoping, praying and demanding that Moshiach come and the Beis  
HaMikdash be rebuilt, play a vital role in bringing the ultimate  
Redemption.

These quotations and others like them demonstrate how deeply  
 engrained in our Torah is the crucial importance for us to actively  
hope and demand the Geula (Redemption) in order to bring Moshiach.  
 Many Jews, even Torah-scholars, seem unaware of these sources which  
 are authoritative and even have Halachic implications, as noted.

It is our urgent duty to spread awareness of these sources,  
 and the Torah-attitude underlying them, among all <sup>the</sup> Jews we can reach.  
 The more Jews actively hoping and demanding that Moshiach come,  
 the faster will his arrival materialize, as these sources indicate.

But "charity starts at home," as the saying goes. We will be  
 more effective when we thoroughly convince ourselves to live with the  
 constant hope in Moshiach, when we breathe Moshiach, wake up with  
 Moshiach, and go to sleep with Moshiach. The concept of Moshiach  
 must become real to us in our everyday lives, till we, too, constantly  
 ask: "Ad mossai -- How much longer?" Why, Hashem, don't You bring  
 Moshiach now?!

לפניכם פענוח לחלק מהגהותיו של כ"ק אדמו"ר על כתבה זו.

על הכתוב לכתחילה בכתבה בהסיפור ע"ד הסבא משפולי שבתיקון חצות הי' תולה א"ע בין שמים וארץ ומתאונן להקב"ה "התנאים והאמוראים בקשו ממך להביא את משיח ולא הבאת אותו... האריז"ל... הבעש"ט... והרב המגיד... נשבע אני שיבוא זמן שלא ירצו לא אותך ולא את משיחך ואז תהי' מוכרח להביאו", מחק כ"ק את הפסקה שבסוף והעיר: "אינו מתאים להדפיס זה (עתה) [.] באם ידפיסו הגמר צ"ל [צריכים להיות] שינויים מתאימים".

ע"ז שבס' דרכי חיים ושלום שכתב שהמנהג ( גם של הרה"צ הגאון ממונקאטש) הי' להוסיף בברהמ"ז את מילת "מהרה" ל"ויבשר לנו בשורות טובות" העיר כ"ק: "לציין מחברו כאן".

בסוף הכתבה, על המילים באנגלית שפירושם "למה ה', אינך מביא את המשיח נאו [עכשיו]?" מתח קו תחת מילת "נאו?!".



## מעלת לימוד הרמב"ם ופעלו הגדול בספרו

*Corrected  
copy*

THE RAMBAM'S ACCOMPLISHMENT - *cut*

by

*Rabbi* Daniel Goldberg

*1/4/2021*

"From Moshe (Rabbeinu) to Moshe (ben Maimon), there are none like Moshe!"

Of the galaxy of towering Torah authorities during the past 1500 years since the Talmud was compiled, the RaMBaM stands in a class of his own. Rabbi Moshe ben Maimon (1145-1205) -- known to the non-Jewish world as Maimonides -- has had an impact upon all subsequent generations that is unique.

His Moreh HaNevuchim ("Guide for the Perplexed") has profoundly impressed philosophers and intellectuals, while his medical manuscripts (published in recent years) command great respect among experts on medicine. His Sefer HaMitzvos has been the standard brief work detailing all 613 Torah commands, while his Commentary on the Mishna has explained basic Talmudic principles to layman and scholar alike.

But it has been the RaMBaM's Halachic code, Mishne Torah (also known as Yad HaChazaka), that has left the deepest impression upon the life of our nation. Whereas his other works were written in Arabic -- popular spoken language of his day -- and suffer somewhat in translation from the flowery style of that language, Mishne Torah is written in a delightfully clear and terse free-flowing Hebrew that makes it a pleasure to study. And Mishneh Torah is the only Halachic work covering all laws of the entire Torah.

In fact, Mishne Torah was the most ambitious Halachic

הנה (כ) יצא  
 ארבעה חלקים  
 ש' הנה (כ) יצא  
 ארבעה חלקים

undertaking ever attempted. With utmost respect for their true Torah greatness, none of our most outstanding Gedolei Yisrael (Torah giants) throughout the generations ever tried, let alone succeeded, in producing any work approaching ~~it~~ <sup>it like it (with the over)</sup>

Most other early Torah works, even works of Halacha (Torah-law), tend to concentrate upon the Talmud, the principal written source of Torah Sheb'al Peh (the body of Torah transmitted by oral tradition through the generations since G-d's revelation at Mount Sinai). These works either explained the Talmud, which is no easy study -- as did RaShI (1040-1105) -- or else they condensed the Talmud's lengthy discussions but kept its original order, presenting just its practical outcomes and Halachic decisions -- as did Rabbi Yitzchak AlFasi ("RIF" -- 1013-1103). Others who followed a plan similar to that of the RIF, while adding later Halachic decisions, include the ROSh (Rabbeinu Asher ben Yechiel, c. 1250-1327) and the "Mordechai" (Rabbi Mordechai ben Hillel, c. 1240-1298).

Even those Rishonim (early Torah-authorities) who composed collections of Halachic decisions which do not retain the Talmudic order but follow instead a thematic division of material, usually concentrate only upon specific areas of Halacha -- laws of damages, marital relations and so on -- and are far from comprehensive.

Besides RaMBaM's Mishne Torah, the most comprehensive of all Halachic codes is undoubtedly the Arbaa Turim (known as "Tur") by Rabbi Yaakov (c.1275-1340), son of the ROSh, upon which is based the Shulchan Aruch. Yet the Tur includes only Torah laws that apply today, not those that apply only when we have the

-3-

Beis HaMikdash (Sanctuary in Jerusalem). It also provides divergent Halachic opinions, often leaving it to the student of his work -- who may not always be qualified -- to render his own Halachic decision. Together with the basic commentary Beis Yosef by Rabbi Yosef Karo (1488-1575) and other standard commentaries, the Tur is an essential reference work upon which an expert Rav bases his Halachic decisions. But it is <sup>not</sup> far from a practical Halacha handbook for the layman. And the Shulchan Aruch itself, Rabbi Yosef Karo's monumental summary of the practical Halachic decisions of the Tur and of his own Beis Yosef commentary, following the order of the Tur -- a summary which was intended as such a practical handbook, and which is the basis of our Halachic practice to this day -- does not quite approach RaMBaM's Mishne Torah either in clarity of language or in systematic presentation (although he often quotes RaMBaM almost word for word).

Only Mishne Torah embraces all details of all Torah laws. As the RaMBaM himself writes in his Introduction: "I have decided to bring together (Halachic) results clarified from all these (Talmudic) works...laws of the Torah, all in clear language and succinct style, so that the entire Oral Torah be arranged in orderly fashion for everyone, with no discussion...statements clear, logical and correct according to the outcome which can be deduced from all these (Talmudic) works and commentaries since the time of Rabbeinu HaKadosh (Rabbi Yehuda HaNassi, compiler of the Mishna, 2nd-3rd centuries) until now. In this way, all the laws will be revealed to young and old...In other

*include in the*  
*1978*  
*101*  
*Mishna*  
*which apply*  
*which we*  
*have the*  
*Beis HaMikdash*  
*etc.*



-4-

words, in order that one need no other work at all of Torah law. There will only be this work which gathers the entire Oral Torah, with all (Rabbinic) laws, customs and prohibitions enacted from the time of Moshe Rabbeinu until the compilation of the Talmud, as explained for us by the Geonim in all their works which they composed after the Talmud was compiled.

"Therefore I have called this work Mishne Torah ('Repetition of the Torah' -- see Devarim 17:18) because one can read the Written Torah (Five Chumashim) first, and afterwards read this work and know from it the entire Oral Torah, without having to read any other book in between."

It took the RaMBaM ten years to complete this monumental accomplishment, "toiling day and night...bringing together (similar) topics widely separated," as he wrote to a contemporary. Immediately, Mishne Torah attracted enormous attention. Even those like RAVaD (Rabbi Avraham ben David of Posquieres, Provence, c.1120-1197, who criticized some of RaMBaM's Halachic decisions or even general aspects of the whole work, recognized the greatness of his accomplishment in assembling and classifying all details of many otherwise obscure Halachic areas.

However, RaMBaM's dream that his Mishne Torah be accepted as the supreme final Halachic code of world Jewry did not materialize. Firstly, before the advent of printing, all Torah works were available only in manuscript form. It is evident from many Halachic decisions of the RaMBaM that his text of the Talmud differed in a number of places from today's printed texts — which are based upon manuscripts that were prevalent in Europe, particularly Italy and Northern Europe, and which took into

-5-

consideration the textual comments of RaSHI and other respected commentaries. European Torah-authorities, accustomed to viewing the texts in their own possession as more accurate, naturally disagreed with RaMBaM's decisions which we now know (or deduce) were based upon variant readings.

Secondly, <sup>Some of</sup> they bitterly criticized his omission of source-references. RaMBaM, in his desire to present a final and easily accessible code of practical Halacha which any Jew could consult without difficulty, decided to leave out any extra material, however important. Whatever does not directly concern Torah-law

he omitted. Most discussions leading to the final law-decisions, even the direct sources to the laws he quotes, are not included. Later the RaMBaM himself regretted this omission, complaining in a letter that he himself would sometimes forget his sources. "Although it will be a lot of work," he wrote, he hoped to prepare a supplementary work tracing all his sources not explicitly found in their natural place where the laws are discussed in the Talmud.

Unfortunately, his busy schedule never allowed him time for this. Although he and his son Rabbi Avraham, in their letters, let us know a few of his sources, the bulk of this task was left to future generations. An important element in all the hundreds of commentaries on Mishne Torah is the search to discover and identify RaMBaM's sources. Whole works have been written for this sole purpose. The major work on the subject is Mar'ei Mekomos (Brooklyn, 1984, with subsequent supplements), prepared by the scholars of the Central Lubavitcher Kollel (Graduate

-6-

School) at the behest of the Rebbe, shlita. This invaluable reference work collects, from hundreds of major and minor works (many of them rare and not available to most Torah-scholars), all identified sources to the RaMBaM's decisions, thus fulfilling RaMBaM's own wish which he ~~was unable~~ <sup>has not brought</sup> himself to bring to fruition.

Meanwhile, though, the lack of source-references prevented other contemporary and later Torah-authorities from conducting a reasoned argument with RaMBaM's decisions, which often conflicted with their own understanding of the Talmud or other sources.

In many cases, RaMBaM based his decision upon responsa and commentaries of the Geonim <sup>of Bavel (Babylonia),</sup> or of Spanish and North African authorities such as Rabbeinu Chananel (passed away c. 1055), Rabbi <sup>Yonah</sup> Yitzchak ibn Migash (1077-1141), and his own father Rabbi Maimon. These works and decisions were at that time mostly unknown in France and Germany, where Torah-scholars had their own strong traditions of Talmudic commentary and Halachic decisions and customs.

Furthermore, although all Jewish communities in the Moslem lands, from Persia in the east to Morocco and Spain in the west, shared a common tradition of Halachic practice and approach to Talmudic learning derived from the heritage of the Geonim and their Torah academies in Bavel, there remained occasional differences even within these lands in regional practice and Halachic decisions. RaMBaM's decisions usually reflect those he received from his teachers and their teachers in turn -- all living in Spain or North Africa. Since he came down on the side of Spanish or North African practice,

-7-

there were objections to specific points of Halacha in RaMBaM's code even among Torah-scholars in the Middle Eastern lands. <sup>True</sup> This was particularly in Bavel, where the pride of its one-time glory and ascendancy as world Jewry's <sup>source</sup> of Halachic decision <sup>and</sup> during Talmudic and Geonic times still remained strong.

As a result, Mishne Torah was not accepted as fully binding, not only among European Jewry, <sup>and</sup> but even among <sup>by MR</sup> sections of Eastern ("Sefardic") Jewry.

Yet there are still many <sup>even</sup> practical advantages to study of RaMBaM's Mishne Torah. First, it is probably the code most <sup>often</sup> quoted by later Rishonim. Second, it set a standard in methodology, presentation and clarity of language for all later codes (none of which, however, managed to surpass it in any of these). Third, together with the codes of RIF and ROSH, Mishne Torah is one of the three "pillars of law-decision" upon which the Halachic decisions of the Shulchan Aruch -- basis of today's practical Halacha -- are grounded. Furthermore, because RIF and ROSH are based upon the Talmud and reflect its difficult Aramaic language, the Shulchan Aruch often naturally follows RaMBaM's clear Hebrew presentation of the laws almost word for word with little modification. Mishne Torah is thus, in many ways, the primary source of practical Halacha today.

In fact, even a young child studying almost any passage in Mishne Torah (or having the simple meaning of the words translated for him) understands from it the Halacha exactly as it now applies in practice in the vast majority of cases. And in many areas, particularly laws which apply only after Moshiach comes, Mishne Torah remains the accepted final authority.

-8-

Above all, RaMBaM's Mishne Torah remains the only Halacha-code to present in easily accessible form all details of all 613 Mitzvos. In fact, this is what Gedolei Yisrael, the great Torah-leaders of later generations, referred to when they pronounced: "From Moshe (Rabbeinu) to Moshe (ben Maimon), there arose none like Moshe."

At first glance this statement seems difficult to accept. Between Moshe Rabbeinu, who brought the Jewish people out of Egypt and received the Torah from G-d on Mount Sinai, and the RaMBaM, there intervened a span of two and a half thousand years. During this period our greatest spiritual mentors and Torah-Sages flourished.

First were the Nevi'im ("prophets"), whose Nevua was an exalted level of Divine revelation that ceased once the second Beis HaMikdash was built. They were followed by the Anshei Knesses HaGedola (the 120 "Men of the Great Assembly"), who established the basic form of our prayers and other important Rabbinical enactments (like Muktzeh) which deeply affect our lives as Jews to this day. Then came the Zugos, five generations of successive "pairs" of outstanding Torah-leaders of the Jewish people during most of the period of the second Beis HaMikdash. There followed the Tannaim, hundreds of renowned Sages mentioned in the Mishna; then the Amoraim, hundreds more who are mentioned in the Talmud (Bavli and Yerushalmi); the Rabbanan Sevurai after the Talmud Bavli was completed; and the Geonim, deans of the Babylonian Torah-academies during the next 500 years. Finally there were the early Rishonim, Torah luminaries like Rabbeinu Gershom (c.960-1040) and RaShI,

*Yehoshua and his successors, the Zekenim ("Elders"), several generations of great saintly personalities who were the spiritual and temporal leaders of all Israel. Then came*

מ"ב  
מ"ג

-9-

Rabbeinu Chananel and RIF, and the first Baalei Tosfos, disciples of RaShI.

All these preceded RaMBaM and (except for the Northern European Sages like Rabbeinu Gershon, RaShI and their disciples, whose teachings apparently did not reach him) were revered by him as authoritative sources for his works. Was RaMBaM <sup>an</sup> ~~greater~~ <sup>greater</sup> than all these?

Yet, if great Torah-leaders expressed and approved this <sup>done something exceptional</sup> saying, the RaMBaM must indeed have surpassed ~~all Torah-giants~~ of ~~preceding generations~~ in at least one crucial area, in which he alone of all of them can be compared to Moshe Rabbeinu.

The Rebbe, shlita, who asked this question, answers as follows: Unique about Moshe Rabbeinu was that he alone received the entire Torah from G-d and transmitted it to the whole Jewish people. "These are the laws that you shall set before them" (Shmos 21:1) -- "like a set table, ready for one to eat" (RaShI, from Mechilta). He made all 613 Mitzvos with all their practical details readily accessible to all the Children of Israel. During their 40 years in the desert, Moshe was the source from whom all learned how to fulfill all commands of G-d.

During subsequent generations there were always great Torah teachers who became repositories of the entire body of Torah learning. But none <sup>made</sup> ~~had the privilege of making~~ the entire Torah accessible to all Jews as had Moshe Rabbeinu. At all times, there were other scholars and even ordinary Jews who had received the tradition from their teachers and fathers



before them, who had in turn received the tradition from previous generations all the way back to Moshe.

Only one outstanding Torah-leader during those 2500 years intervening came anywhere near competing with this unique attainment. Rabbi Yehuda HaNassi, known as Rabbeinu HaKadosh ("Our Holy Teacher") -- an ancestor of RaMBaM -- assembled <sup>the</sup> most laws of the Oral Torah in concise form and gave us the Mishna, basis of the Talmud and of all subsequent Halachic development. This landmark accomplishment was the first standard compilation of most Torah-laws in systematic form. <sup>But</sup> yet the Mishna was never intended to be used alone as a practical Halacha reference. Without the explanations and additional discussions of the Talmud it is incomplete. Many details of Torah-law are mentioned only in the Talmud (Bavli or Yerushalmi) or Midrashim (particularly the "Halachic" Midrashim-like Mechilta, Sifra and Sifre). Furthermore, the Mishna occasionally brings laws out of context (albeit for excellent reasons), making it difficult to consult as a practical code except for one thoroughly conversant with it.

The first and only one since Moshe Rabbeinu to present the entire Torah, all details of all 613 Mitzvos in readily accessible form for all Jews, was the RaMBaM. The crystal-clear Hebrew of Mishne Torah is understandable even to a young *person* child familiar with the language (and was in fact widely studied in Sefardi lands as a practical study text even by young *students* children). From all the aforementioned authoritative works -- Mishna, Talmudim, Midrashim, Geonim, Rishonim -- it was RaMBaM

Handwritten notes in Hebrew on the left margin, including phrases like 'היא יבחרת', 'אני אבחר', 'כל המצוות', and 'היא תבחר'.

Handwritten word 'person' in the text area.

Handwritten word 'students' in the text area.

-11-

who assembled all relevant material to give a lucid and total picture of the entire body of Jewish practice during all eras, in a logical systematic order ~~unmatched anywhere in the entire Torah literature of all time.~~

It was to this supreme accomplishment of the RaMBaM that the greatest Torah leaders referred when they compared him alone, ~~of all our illustrious Torah-luminaries,~~ to Moshe Rabbeinu, ~~For these~~ <sup>the</sup> two alone, of all Torah-leaders of all ~~generations,~~ <sup>who</sup> brought the entire Torah to all Jews.

To be continued א"ה





לפניכם פענחו לחלק מהגהותיו של כ"ק אדמו"ר.

בע' 2 ע"ד מה שנכתב שבמשך כל הדורות עד הרמב"ם אף אחד מגדולי ישראל לא חיבר חיבור מקיף של כל ההלכות למעשה, העיר כ"ק שהי' "המשנה, חיבורו דרבינו הקדוש לא דמשה רבינו", ועל מה שהי' כתוב ש"לא כל גדולי ישראל הכי מצוינים במשך הדורות הצליחו ליצור חיבור המגיע לו [לחיבור הרמב"ם]" מחק כ"ק את המילה באנגלית שפירושו "מגיע לו" וכתב במקומה מילה שפירושו "בדומה לו".

בע' 3, ע"ד ס' השו"ע של הב"י, מחק כ"ק מה שהי' כתוב ע"ד ההבדל בינו ובין חיבור הרמב"ם וכתב באנגלית שאינו "כולל" והמשיך בלה"ק "מצוות שבזמן הבית וכו'".

בע' 5, בפסקה הב' "הם [הפוסקים באירופה] ביקרו [את הרמב"ם] על השמטתו של מקורותיו", כ"ק הוסיף באנגלית את המילה "כמה (מהם)", ובהמשך ש"אפילו המקורות הישירים של ההלכות שמביא [הרמב"ם] לא נכללו בחיבורו" הוסיף כ"ק את המילה באנגלית " [מקורות] התלמודיים".

בע' 7, על מה שכתוב בכתבה ש"ס' משנה תורה לא נתקבלה לחיוב גמור לא רק בין יהדות אירופה", מחק כ"ק את המילים באנגלית שפירושם "לא רק" וגם הדגיש את המילה באנגלית שפירושו "גמור" ועל המילים שפירושם "אפילו בין חלקי יהדות המזרח (הספרדים)" הכניס מילה באנגלית שפירושו "כמה" (חלקי יהדות המזרח).

בע' 8, כתוב ע"ד הנביאים, והוסיף כ"ק לפני זה "הזקנים ואח"כ [ואחר כך] הנביאים".

בע' 9, ע"ד זה שאומרים "ממשה למשה לא קם כמשה", הי' כתוב "האם הי' הרמב"ם יותר גדול מכל אלה [הגדולים שקדמו לו]" ומחק כ"ק את המילים באנגלית "יותר גדול" וכתב במקומם באנגלית "יוצא מהכלל מכל אלה".

ואח"כ הי' כתוב ש"הרמב"ם בטח" וכ"ק המשיך באנגלית (במקום המילים שהיו כתובים) "עשה משהו יוצא מהכלל לפחות בענין עיקרי שבו רק הוא הי' יכול להדמות למשה רבינו".

בהמשך כתוב ש"אף אחד מכל גדולי ישראל שבמשך הדורות לא זכה לעשות [וכ"ק מחק א"ז והגיה באנגלית: "עשה"] את התורה נגישה לכל היהודים [וכ"ק]

הדגיש את המילים באנגלית "לכל היהודים" בקו מתחתיהם] כמו שעשה זה משה רבינו".

בע' 10, ע"ד ההבדל בין ס' משנה תורה לחיבור המשנה, מחק כ"ק את רוב מה שהי' כתוב ובמקומו כתב: "לא הכניס בה רבינו הקדוש הל' יסוה"ת [הלכות יסודי התורה] (מעשה המרכבה ומע' [שה] בראשית), הל' אמונה, דעות, אוה"ע [אומות העולם] וכו' []. נוסחאות התפלות והברכות, כו"כ [כמה וכמה] מנהגים – כן לא הכניס בה כמה דינים של [הנמצא ב] מכילתא, ספרא וספרי. כן אין בה הקשר עם תושב"כ [תורה שבכתב] משא"כ בי"ד [מה שאין כן בי"ד – בספרו של הרמב"ם המכונה "י"ד החזקה" בגלל י"ד חלקים-ספרים שבה] שברור הבאה בכל מצוה הכתוב בתושב"פ [בתורה שבעל פה]."

בע' 10, הי' כתוב ש"שפתו הברור של הרמב"ם מובן גם לילד צעיר" ומחק כ"ק את המילה באנגלית "ילד" וכתב במקומה באנגלית "בן אדם [צעיר]" וכן הי' כתוב ש"בארצות המזרח אפילו ילדים צעירים היו לומדים את חיבור הרמב"ם בתור ספר הלכה למעשה" ומחק כ"ק את המילה באנגלית "ילדים" וכתב במקומה באנגלית "תלמידים [צעירים]".

ויש עוד כו"כ מילים שהגיה כ"ק באנגלית וגם מילים ופסקאות שצוה להשמיט, ולמעלה הצבענו רק על הכי חשובים בהם.



## שלושים שנה

בהתעודיות חודש טבת, ה'תש"מ, התחיל כ"ק אדמו"ר לדבר ב"קאך" גדול ע"ד "ויהי בשלשים שנה" (יחזקאל א' א') – שלשים שנה מאז הסתלקות חמיו כ"ק אדמו"ר הריי"ץ. אולם בינתיים נתעורר בתוך החסידים ה"קאך" ע"ד שלשים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר בעצמו, וכמדומה שעשו משהו ברעש גדול בעיר הבירה של ארצות הברית וכו'.

אז טלפנה אלי העורכת, הרבנית אלטיין, לכתוב משהו על ענין "ויהי בשלשים שנה". הסברתי לה שעל אף שכ"ק אדמו"ר מדבר רק על שלשים שנה מההסתלקות, אבל אנו בתור חסידים "קאכן זיך" ע"ד שלשים שנה של נשיאותו. והסכימה שאכתוב ע"ד שני הענינים.

אחרי מחשבה רבה, כתבתי כתבה בה תיארתי את כ"ק אדמו"ר הריי"ץ כביכול בתור "האדריכל" הגדול וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בתור ה"בונה" הגדול על היסודות שהניח חמיו. ואחר כך תיארתי את שלש התקופות של בערך עשרה-עשרה שנים של נשיאותו של כ"ק אדמו"ר הריי"ץ (שיחת כ"ק אדמו"ר עד"ז עדיין לא הוגה על ידו אז, אבל זכרתי את השיחה), ואח"כ תיארתי ע"פ דעתי המוגבלת שלש תקופות עד"ז בשלושים שנות נשיאותו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

אחר זמן, טלפנה אלי העורכת בהתפעלות גדולה שאף פעם לא קרה משהו כזה, שחלק מאיזו כתבה לא החזיר לה כ"ק אדמו"ר!

ואכן, בשעה שקבלתי בחזרה את הכתבה המוגהת נשתוממתי לראות את הפתק שחובר לה בכתי"ק: "מה שמחקתי וכן העמודים שלקחתי מכאן – לא ידפיסו". בתוך הכתבה עצמה מחק כ"ק אדמו"ר בכי"ק כל איזכור על עצמו, וכלל לא החזיר את שלשת העמודים שכללו את תיאור שלשת התקופות בנשיאותו!

(במחיקת שמו הק' "הרבי שליט"א" לא מחק ממש, אלא – על פי שיטתו הק' בכלל לא למחוק שם של יהודי – עיגל את המילים וסיים בקשקוש להורות שישימיטו א"ז).

ועל ידי כל זה, עכשיו לא נמצא הרבי כלל בכל הכתבה אלא אדרבה בעיקר התמקדה על ציון שלושים שנה מההסתלקות של כ"ק אדמו"ר הריי"ץ.

אמת, כל זה לא הפתיע כל כך מכיון שידענו שצורת ההתייחסות של הרבי לחמיו הייתה באופן שהוא (כ"ק אדמו"ר הריי"ץ) "הרבי נשיא דורנו" ולעצמו כאילו הוא רק כמין "מרכז" של הפעולות ושל תנועת ליובאוויטש כו', שמכיון שכביכול מישהו הי' צריך לעשות א"ז, קבל הרבי את זה על עצמו. ובמשך כל השנים דיבר וכתב על עצמו בתור רבי רק לפעמים מאד נדירות.

אלא, שבעמוד האחרון ממש באה ההפתעה הגדולה:

באחד הפסקאות האחרונות כתבתי (בתרגום פה מאנגלית) (ש"אחרי מאורע) ז"א ההסתלקות בה'תש"י) שיכל הי' לסכן את כל מסלול ההתעלות של היהדות אחרי מלחמת העולם השני', במקום זאת זה התהפך על ידי עוד צדיק גדול, הרבי שליט"א הנוכחי, להיות למקור עוד יותר גדול של אנרגי' רוחנית לעורר את חסידיו של הרבי הקודם להמשיך לצעוד ליעדים גבוהים יותר ויותר.

כ"ק אדמו"ר מחק את המילים "על ידי עוד צדיק גדול", וגם עיגל את המילים "הרבי שליט"א הנוכחי" וסימן בחץ שמילים אלו צריכות להיכתב בסוף המשפט הנ"ל וכתב מקודם להם באנגלית:

"under the leadership of"

היינו, ע"פ הגהתו: "במקום זאת, זה התהפך להיות למקור עוד יותר גדול של אנרגי' רוחנית לעורר את חסידיו של הרבי הקודם להמשיך לצעוד ליעדים גבוהים יותר ויותר, תחת מנהיגותו של הרבי שליט"א הנוכחי".

זאת אומרת, שאחרי שהשמיט כ"ק אדמו"ר כל איזכור על עצמו במשך כל הכתבה, פתאום הכתיב את עצמו בסופו – שכל הפעולות של חסידי חב"ד במשך השלושים שנה נעשות (ע"פ כחו של כ"ק אדמו"ר מהריי"ץ) "תחת מנהיגותו של כ"ק הרבי". להזכיר את עצמו באופן כה בולט בתור רבי ומנהיג, ובפרט אחרי שהשמיט את עצמו מכל הכתבה עד כאן, הי' באותן השנים דבר נדיר מאוד כנ"ל!





1  
30  
107R  
30  
12  
10

THIRTY YEARS

107R

Rabbi Daniel Goldberg

107R

"And it happened, after thirty years..." So begins the prophetic book of Yechezkel and the celebrated mystical vision known as the Maaseh Merkava. It was thirty years since a remarkable event of such seminal importance that the prophet fixes the date of his Divine revelation from that time. A Sefer Torah had been found in the Beis Hamikdash (Commentators say it was the original one written by Moshe Rabbenu himself) and was read<sup>out</sup> to King Yoshiahu. When he heard the frightful punishments forecast for those who do not follow in G-d's path, ~~the~~ the Tochacha (Devarim 28,15-68) — he was so deeply moved that he set in motion a Teshuva movement of unprecedented scope, destroying all the widespread idolatrous cults then prevalent in his kingdom and successfully exhorting his people to return to G-d.

"Like him there has no king before him who returned to G-d with all his heart, soul and might, in accordance with the whole Torah of Moshe, nor did there later arise one like him" (Melachim II 23,25).

This Teshuva movement was unfortunately destined to be only too shortlived. The people did not live up to their king's exhortations and their misdeeds ultimately brought about the tragic destruction of the Beis HaMikdash, symbol of the Divine Presence among His Chosen People. Yet it had not been in vain. Yoshiahu's spiritual revolution had given the Jewish people the moral strength it needed to re-establish a ~~thriving~~ <sup>thriving</sup> Torah Community in Bavel (Babylon), that was eventually able to produce its crowning achievement — the Talmud Bavli, which remains till the present day the basis of Torah ~~Study~~ <sup>Shebeil</sup> Peh, of Jewish study and practice.

Yehezkel was the first prophet of Golus: "And I am in the midst of the exile." His vision was so profound that the term Maaseh Merkava is of

is often used as a virtual synonym for the entire Jewish Mystical literature, containing as it does some of the most exalted concepts of the Torah, as explained in Kabbala and Chassidus, And, even before describing his vision, he emphasizes that it took place "after thirty years." X

\* \* \* \* \*

Thirty years have passed for us, too, since a momentous event. When the previous Lubavitcher Rebbe (of blessed memory) passed away in 1950, it must have come as a terrible shock. True, he had been in poor health for many years. But, coming just five years after the conclusion of a Holocaust of such devastating proportions, that had wiped away in a mere half-dozen years all the Torah centers of world Jewry, his passing-away seemed, G-d forbid, like one more nail in the coffin of Torah Judaism. The one great Tzaddik whom the Almighty, in His Infinite Mercy, had sent to these shores to demonstrate that "America is not different," who had successfully begun to develop America as a fortress of Torah, had now passed away.

"The passing-away of Tzaddikim atones (for <sup>the sins</sup> ~~the sins~~ of their generation)", our sages tell us. But even the young Chassidim whom the Rebbe had inspired to become his emissaries to various Jewish communities, where they had begun to establish schools in the true spirit of Torah tradition, even they must have experienced a shudder as they wondered to themselves: ~~who would, or possibly could, provide the inspiration~~ <sup>to</sup> to continue the sacred work he had initiated. Who can imagine their despair? Just as the work had begun to gain momentum, when a decade of relentless toil was beginning to bear fruit, it seemed that all would be nipped in the bud...

\* \* \* \* \*

3

"And it happened, after thirty years..."

A very different picture presents itself: a movement that is literally worldwide, that has centers and representatives in almost every Jewish community on the <sup>globe,</sup> ~~globe,~~ that constantly sets the pace for countless new <sup>initiatives</sup> ~~initiatives~~ for strengthening Torah Judaism in numbers of adherents and intensity of observance, that has had some degree of beneficial Torah influence, direct or indirect, on millions of our fellow-Jews, perhaps even the majority of world Jewry, whether they actually realize it or not.

The passing-away of the previous Rebbe was a tragic event. It could, <sup>have been</sup> ~~have been~~, G-d forbid, <sup>the</sup> ~~the~~ end. It needed a Tzaddik of outstanding greatness, a Rebbe as Chabad Chassidus explains the concept of a Rebbe, to transform it into a beginning. The despair and potential loss of heart that could have resulted from the tragic event were transformed into renewed inspiration. Anyone studying the Sichos of the present Rebbe Shlita, from the early years of his leadership, sees a constantly-<sup>-recurring</sup> ~~recurring~~ theme: The passing-<sup>aw</sup> ~~away~~ of the previous Rebbe, though emotionally shattering to his followers, must be utilized for redoubling their efforts to fulfill the mission he entrusted to them, and the expectations he still has of them.

<sup>no 11</sup> A building without foundations cannot stand. And a foundation, however strong, without a building to stand upon it has no practical use. The architect <sup>ing</sup> ~~who~~ establishes the firm foundation, and the architect <sup>erecting</sup> ~~who~~ erects the magnificent edifice, <sup>both</sup> ~~deserve~~ equal credit. <sup>Now we begin to</sup> ~~We can now see,~~ in retrospect, the greatness of the foundations laid by the previous Rebbe, and <sup>of Torah and</sup> ~~how~~ indispensable they were to the flowering of Chassidus and Torah here and throughout the world. And thirty years are long enough to view in perspective <sup>f</sup> ~~the~~ greatness of the edifice ~~erected by the present~~ Rebbe, Shlita.

\*

\*

\*

In a famous Sichä, the Rebbe, Shlita, has explained how the thirty-year span of leadership of the previous Rebbe can be divided into three, separate, decade-long eras of work with Mesiras Nefesh (self-sacrifice) for Torah and Chassidus, in three widely differing areas.

The first ten years involved a courageous struggle for perpetuating and strengthening Judaism in an <sup>at</sup>heistic, totalitarian land, a struggle <sup>against</sup> ~~under~~ completely overwhelming odds, in which he was, amazingly, successful. Although arrested and condemned, he was eventually released and allowed to leave the country, but not before he had set an example of practical heroism to the thousands of his followers. Even after leaving, <sup>the USSR</sup> in 1927, he spent the last ~~few~~ years of the decade in raising funds for his brethren in that country and in arousing world sympathy for their plight.

The second ten years <sup>were</sup> ~~were~~ spent, first in Latvia for a short period and then in Poland, the land then containing the largest concentration of religious Jews in the world. Here was a broad field for re-establishing Chabad Chassidus and founding Chabad Yeshivos, of which a flourishing network <sup>had been brought into existence</sup> ~~existed~~ by the end of the decade.



5

All this unfortunately came to an end in 1939. When the Rebbe was forced to leave Europe and start all over again in the New World, it seemed that <sup>now</sup> all was <sup>surely</sup> lost. ~~Here~~ <sup>In the USA</sup> he had <sup>but</sup> a tiny handful of followers, who were often themselves discouraged by the barren ground America seemed to represent. Yet, despite his dismal state of health, <sup>and the seemingly and the hopeless conditions he overcame</sup> he refused to lose heart. <sup>The Rebbe</sup> He foresaw that America would now have to replace the lost Torah-centers of Europe, and he determined to ensure that this land be a worthy successor.

The three lands represented vastly different areas of Torah-effort. Russia was a land <sup>by</sup> where Torah was being forcibly suppressed by a ruthless regime, Poland, <sup>on the other hand,</sup> was a land where opportunities for Torah Judaism and development of Chabad Chassidus seemed limitless. <sup>And</sup> while America was a land where the world's largest single Jewish community <sup>catastrophically</sup> had <sup>lapsed</sup> to a catastrophic extent in its Torah-observance.

In each of these differing spiritual climates, the previous Rebbe threw himself into the work at hand with the fullest degree of Mesiras Nefesh commensurate to the varying environments. <sup>And in</sup> ~~In~~ each he was successful to an incredible extent, ~~and~~ the effects of his work in each area <sup>learning</sup> have ~~placed~~ their indelible mark upon the face of the modern Jewish world.

Perceptive observers of the Soviet Jewish scene will agree that the spark of Jewishness kept alive there by the previous Rebbe <sup>during that first decade</sup> ~~and~~ <sup>and by</sup> his <sup>inspired</sup> <sup>in the years following,</sup> ~~is the~~ <sup>single</sup> greatest contributing factor to the present resurgence of Jewish consciousness among Soviet Jewry today. The effects of the second decade ~~of work~~ can be seen in the dozens of graduates of Chabad Yeshivos in Poland who were saved from the Holocaust to re-establish Chabad Yeshivos and centers in other lands.

And the third decade was the prelude to the thirty years that

© followed ----the foundations laid then have ~~now~~ grown by leaps and bounds into the tall edifice we see today.

\* \* \* \* \*

It is, <sup>somewhat more</sup> difficult to make <sup>any</sup> a similar division in the three decades *since then.*

But "And it happened, after thirty years..." the heavens opened and I saw visions of G-d." Three decades have passed since a happening of dramatic consequences, one that could (G-d forbid) have endangered the entire upward course of Yiddishk~~at~~ since World War II. Instead, it was transformed ~~by another great Tzaddik,~~ <sup>the present Rebbe, Shlita,</sup> into an even greater source of spiritual energy to inspire the previous Rebbe's followers to proceed to ~~ever~~ higher goals *under the better ship of*

These thirty years have shown us what it is possible to achieve through hard work and firm determination. To bring Moshiach no longer seems such a dream. The age-old yearning for Moshiach is constantly kept alive by the Rebbe, Shlita, who is also pointing the way to its ultimate fulfillment. <sup>Just at the rebirth of</sup> ~~And,~~ <sup>Techezel HaNavi</sup> *came after thirty years, so may it be in our time*

To paraphrase the prayer of Yaakov Avinu: "May he who said 'Enough' to ~~His~~ world, say 'Enough' to Jewish woes" - surely the time <sup>the ultimate</sup> has come for "the heavens to be opened" that we may see, "visions of G-d" <sup>even greater than those of</sup> ~~the late~~ <sup>Techezel,</sup> ~~and even greater,~~ <sup>as promised to us (and explained at length in Chassidus) with</sup> the speedy coming of Moshiach Tzidk~~nu~~.

אך תראה  
 וכן תראה כי  
 - אף -  
 1029

הרבי מחק

הוספה בכתב יד קדשו

## שלושים שנים<sup>1</sup>

הרב דניאל גאלדבערג

"ויהי בשלושים שנה..." כך מתחיל ספר הנבואה של יחזקאל והחזון המיסטי המהולל המכונה "מעשה מרכבה". זה היה שלושים שנה מאז אותו אירוע יוצא דופן בעל חשיבות ראויה לציון עד שהנביא מציין את תאריך ההתגלות האלוקית שלו מאותה התקופה. ספר תורה היה נמצא בבית המקדש (הפרשנים אומרים שזה היה הספר המקורי שכתב משה רבנו בעצמו) והוקרא למלך יאשיהו.

כששמע את העונשים המפחידים שציפו עבור אלה שלא הולכים בדרכו של ה', – התוכחה (דברים כ"ח, טו-סח) – הוא התרגש באופן מעמיק עד כדי כך שהפעיל תנועת תשובה בעלת היקף חסר תקדים, והשמיד את כל הכתות האליליות הנפוצות שהיו אז רווחות בממלכתו וקירב בהצלחה את עמו לשוב לה'. "וכמה לא הי' לפניו מלך אשר שב אל ה' בכל לבבו, ובכל נפשו ובכל מאדו, ככל תורת משה, ואחריו לא קם כמוהו" (מלכים ב' כג, כה).

למרבה הצער, תנועת התשובה הזו נועדה להיות קצרת זמן מידי. העם לא עמד במאמציו של מלכו, ומעשי עולתם בסופו

<sup>1</sup> הערת המערכת: מקור הכתבה הוא באנגלית ומובא כאן בתרגום תכני לעברית מתוך ניסיון והשתדלות רבה להיצמד למקור.

של דבר הביאה להרס הטרגי של בית המקדש, סמל הנוכחות האלוקית בקרב אנשיו הנבחרים. עם זאת זה לא הי' לשווא.

המהפכה הרוחנית של יאשיהו העניקה לעם היהודי את העוצמה המוסרית שהוא היה צריך בכדי להקים מחדש קהילה תורנית משגשגת בבבל, מה שהיה בסופו של דבר מסוגל לייצר את הישג גולת הכותרת שלו – התלמוד בבלי, אשר נותר עד ימינו בסיסה של תורה שבעל פה, של לימוד והנהגה יהודית.

יחזקאל הי' הנביא הראשון בזמן של גלות: "ואני בתוך הגולה". החזון שלו הי' כה עמוק, עד שלעתים קרובות משתמשים במונח מעשה מרכבה כמילה נרדפת לכל הספרות המיסטית היהודית, המכילה כמה מהמושגים המרוממים ביותר של התורה, כמוסבר בקבלה וחסידות. ועוד לפני שתיאר את חזונו הוא מדגיש כי זה קרה "בשלושים שנה".

\* \* \*

שלושים שנים עברו גם בשבילנו מאז שאירע אירוע עצום. כשהלויבאוויטשער רבי הקודם (ז"ל) הלך לעולמו ב1950. מן הסתם הי' זה "הלם" מבהיל. *אומנם הוא היה במצב בריאות ירוד הרבה שנים, אבל* זה מגיע רק כחמש שנים אחרי סיום השואה האיומה שהייתה במידה כה הרסנית שתוך שש שנים מחקה את *כל* מרכזי התורה של יהדות העולם.

הסתלקותו הייתה נראית כמו, חס ושלום, עוד מסמר בארון הקבורה של יהדות התורה.

הצדיק הגדול היחיד, אשר הקב"ה, ברחמיו האינסופיים, שלח לחופים האלו להראות ש"אמריקה אינה שונה", שהצליח להתחיל לפתח את אמריקה כמבצר של תורה, עכשיו הלך לעולמו.

חז"ל אומרים ש"מיתתן של צדיקים מכפרת (על החטאים של דוריהם)". אבל אפילו החסידים הצעירים שהרבי האציל עליהם להיות שלוחיו בקהילות יהודיות שונות, היכן שהצליחו לייסד בתי ספר ברוחה האמיתית של מסורת התורה, גם הם חוו צמרמורת כשהם חושבים לעצמם: ~~מי יוכל או אולי יוכל~~ **ללת את ההשראה כיצד** להמשיך את העבודה הקדושה שהוא יזם?

מי יכול לשער את היאוש שלהם, בדיוק כשהתנופה בעבודתם כה גדלה ובא לידי ביטוי בעשור של עבודה רציפה, שהתחילה להניב פירות. הי' נראה שהם נעקרו משרשם...

\* \* \*

"ויהי בשלושים שנה..."

תמונה שונה מאוד מציגה את עצמה: תנועה שהיא עולמית ממש, שיש לה מרכזים ונציגים כמעט בכל קהילה יהודית בעולם, שקובעת כל הזמן את הקצב לאינספור יוזמות חדשות לחיזוק היהדות התורנית הן בכמות והן באיכות, שמשאירה את חותמה בכל נקודת השפעה תורנית – באופן ישיר או עקיף על מיליוני אחינו בית ישראל. אולי אפילו רוב יהודי העולם, בין אם הם שמים לזה לב או לא.

*ההסתלקות של הרבי הקודם הייתה אירוע טרגי. אה היה, ח"ו יוכל להיות הסוף. היו צריכים צדיק גדול יוצא מן הכלל, רבי, כמו שחסידות חב"ד מסבירה המושג של רבי, כדי לשנות את זה לקדמותו. הייאוש והאפשרות לדכדוך ונסיגה שהיו יכולים להיגרם כתוצאה מהאירוע הטרגי נהפכו במקום זאת לחיות חדשה.*

כל מי שלומד את השיחות של הרבי הנוכחי שליט"א, מהשנים הקודמות של נשיאותו, רואה נושא חוזר ונשנה: הסתלקות הרבי הקודם - למרות היותה אירוע המהווה משבר רגשי עבור חסידיו - חייבת לשמש בכדי להכפיל את המאמצים לממש את המשימה שהוא הפקיד בידם, והציפיות שעדיין יש לו עליהם.

*בניין ללא יסוד לא יכול לעמוד, ויסוד, כמה שהוא חזק, ללא בניין שעומד עליו, אין לו שימוש פרקטי, האדריכל המניח את היסוד החזק והאדריכל המקים את הבניין המפואר, לשניהם מגיע "קרעדיט" שווה. כעת אנו מתחילים לראות, במבט לאחור, את גדולת היסודות שהניח הרבי הקודם, וכמה הכרחיים היו הם בפריחת התורה וחסידות כאן ובכל רחבי העולם.*

ושלושים שנה זה מספיק זמן כדי לראות בפרספקטיבה רחבה את גדולת המבנה שהוקם *ע"י הרבי שליט"א*<sup>2</sup> *הנוכחי*.

בשיחה מפורסמת הרבי שליט"א הסביר כיצד אורך השלושים שנה של מנהיגותו של הרבי הקודם ניתנת לחלוקה של שלושה עשורים נפרדים, שלושה תקופות ארוכות של עבודה עם מסירת נפש לתורה וחסידות, בשלושה אזורים שונים זה מזה לגמרי.

עשר השנים הראשונות היו מעורבות במאבק אמיץ להנצחת חיזוק היהדות בארץ אתאיסטית, טוטליטרית, מאבק כנגד סיכויי הצלחה קלושים לחלוטין, בהם הוא הצליח להפליא במאמציו לחיזוק היהדות וביסוסה.

למרות שנעצר ונידון, בסופו של דבר שוחרר והורשה לעזוב את המדינה, אך לא לפני שקבע דוגמה לגבורה מעשית לאלפי

<sup>2</sup> את המילים "הרבי שליט"א" לא מחק הרבי אלא סימן בעיגול ע"מ ששימיטו מהכתבה.

חסידי. אפילו לאחר שעזב את ברית המועצות בשנת 1927, הוא בילה את השנים האחרונות של העשור בגיוס כספים לאחיו באותה מדינה ועורר אהדה עולמית למצוקתם.

עשר השנים השניות התגורר תחילה בלטביה לתקופה קצרה, ולאחר מכן בפולין, המדינה שהכילה אז את הריכוז הגדול ביותר של יהודים דתיים בעולם.

כאן הי' תחום רחב להקים מחדש את חסידות חב"ד והקמת ישיבות חב"ד, שמהן נוצרה רשת פורחת של מוסדות חינוך.

למרבה הצער כל זה הסתיים בשנת 1939. כאשר נאלץ הרבי לעזוב את אירופה ולהתחיל מחדש בעולם החדש, נראה הי' עכשיו שהכל אבוד. בארצות הברית היו לו רק קומץ קטן של חסידים, שלעתים קרובות בעצמם כבר התייאשו מהאדמה העקרה שאמריקה מייצגת.

עם זאת, למרות מצבו הבריאותי העגום, והתנאים חסרי התקווה לכאורה בהם נתקל כאן, הוא סירב לאבד תקווה. הרבי חזה שאמריקה צריכה עכשיו להחליף את מרכזי התורה האבודים של אירופה, והוא הי' תקיף להבטיח שהארץ הזו תהי' יורש ראוי לחיי היהדות.

שלושת הארצות סימלו תחומים שונים מאוד של מאמץ תורני. רוס' הייתה ארץ שהתורה מדוכאת בה בכוח על ידי משטר חסר רחמים.

פולין, מצד שני, הייתה ארץ שבה ההזדמנויות ליהדות תורנית ופיתוח חסידות חב"ד נראה בלתי מוגבל.

ואמריקה הייתה המקום בו הקהילה היהודית הגדולה בעולם נפגעה באסון רוחני בכך ששמירת התורה שלה חלפה.

בכל אחד מהאקלים הרוחניים השונים הללו, הרבי הקודם השליך את עצמו לעבודה העומדת בפניו במלוא הדרגה של

מסירת נפש בהתאם לסביבות השונות, ובכל אחד הצליח במידה מדהימה. ההשפעות של עבודתו בכל תחום הותירו את חותמן הבלתי ניתן למחיקה על הפנים של העולם היהודי המודרני.

הצופים בפרספקטיבה ממוקדת על הסצנה היהודית הסובייטית יסכימו כי ניצוץ היהדות שהמשיך לבעור שם על ידי הרבי הקודם במהלך אותו העשור הראשון, ועל ידי חסידיו בשנים שלאחר מכן, הוא הגורם המשמעותי ביותר לחידוש הנוכחי של התודעה היהודית בקרב יהדות ברית המועצות כיום.

את ההשפעות של העשור השני ניתן לראות בעשרות הבוגרים מישיבות חב"ד בפולין שניצלו מהשואה והקימו מחדש ישיבות חב"ד ומרכזי יהדות בארצות אחרות. והעשור השלישי הי' הקדמה לשלושים השנה שלאחר מכן – היסודות שהונחו אז גדלו בקפיצות למבנה הגבוה שאנו רואים כיום.

\* \* \*

במידה מסויימת, קשה יותר לבצע חלוקה דומה בשלושת העשורים **שעברו מאז**.

---

*{כאן הרבי חתך את הדף והוציאו - יחד עם שלושת העמודים שאחריהם בהם נכתב אודות שלושת העשורים של נשיאותו ופעולותיו - ולא החזירם למערכת העיתון}.*

---



**אבל** "ויהי בשלושים שנה... נפתחו השמים ואראה מראות אלוקים". שלושה עשורים עברו מאז התרחשות דרמטית, כזאת שיכולה הייתה (חס וחלילה) לסכן את כל התנועה של היהדות מאז מלחמת העולם השני'. ובמקום זאת, זה התהפך *ע"י עוד צדיק גדול הרבי שליט"א הנוכחי*<sup>3</sup>, להיות למקור עוד יותר גדול של אנרגי' רוחנית לעורר את חסידיו של הרבי הקודם להמשיך ליעדים גבוהים יותר ויותר. **תחת מנהיגותו של הרבי שליט"א הנוכחי**<sup>4</sup>.

שלושים השנים הללו הראו לנו מה אפשר להשיג באמצעות עבודה קשה ונחישות איתנה. להביא את משיח כבר לא נראה כזה חלום. הכמיהה המיושנת למשיח הוחייתה ללא הרף על ידי הרבי שליט"א, שמצביע גם על הדרך להגשמתה האולטימטיבית. וכמו שהגילויים של יחזקאל הנביא הגיעו אחרי שלושים שנה, יהי רצון שיהי' ככה גם בזמננו.


נישוא את תפילתו של יעקב אבינו: "מי שאמר לעולמו 'די' יאמר 'די' לצרות יהודיים" – ובוודאי הגיע הזמן ש"השמים ייפתחו", כך שנראה את "מראות אלוקים" האולטימטיביים, אפילו יותר גדולים מאלה של יחזקאל, כמובטח לנו (והוסבר בהרחבה בחסידות), עם ביאתו המהירה של משיח צדקנו.

\* \* \*

<sup>3</sup> את המילים "הרבי שליט"א הנוכחי" לא מחק הרבי אלא סימן בשיגול ע"מ להוציאם ולהעבירם לסוף המקטע, וראה בהערה הבאה.

<sup>4</sup> את המילים "הרבי שליט"א הנוכחי" לא הוסיף הרבי בכתב ידו הק' אלא סימן בחץ להעבירם לכאן מהשורות הקודמות בהם הופיעו במקור.





**מענות קודש  
מכ"ק אדמו"ר  
הריי"צ זי"ע**

נתגלגלו לידי סב החתן כמה מכתבים אורגנליים מכ"ק אדמו"ר הריי"צ זי"ע  
וגם מכתב לקראת שנת ה'תשי"א חתום בידי הרבנית ושני חתני המלך  
כ"ק אדמו"ר וגיסו הרש"ג ז"ל.

ב"ה ח' סנה שש"ח.  
ברוקלין.

ידי"ע מוה"ר מרדכי שי'  
שלום וברכה!  
אתענין לדעה משלומי והשי"ח יחזק  
אה בריאותו ובריאות בני ביתו יחיו ויהיו להם  
פרנסה טובה בהרחבה בנשמיות וברוחניות,  
הדו"ש ומברכו  
א"י 10/10

ב"ה ב"ר אד"ש שש"ח.  
ידידי יקירי וחביבי הר' מרדכי שי'  
שלום וברכה!  
התענגתי לשמוע משלומי והשי"ח  
יחזק אה בריאותו ובריאות זוגתו ובריאות  
ילידיהם יחיו ויגדלו בנחת מחוץ הרחבה  
בנשם וברוב פרנסה.  
ידידו הדורש שלומי  
א"י 10/10

N. DINAH SCHNEERSOHN  
OF LUBAWITZ  
770 EASTERN PARKWAY  
BROOKLYN 13, N. Y.  
Slocum 6-2919

נתמה דינה שניאורסאהן

ליובאוויטש

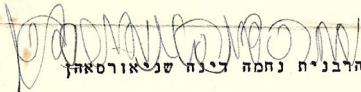
—o—

ביה, שלהי אלול הש"י  
ברוקלין

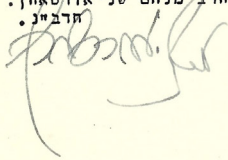
כבוד ידידנו הנכבד וי"ה אי"א  
מזה"ר יונה שי' איידעלקאפ.

שלום וברכה!

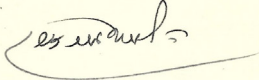
לקראת השנה החדשה הבאה עלינו  
ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הננו בזה לברך  
אוחו ואת בייב יחיו בברכה כחיבה וחתימה טובה  
על שנה טובה ומחוקה בגשמי' וברוחני'.

  
הרבנית נחמה דינה שניאורסאהן

הרב מנחם שניאורסאהן.  
חדב"נ.



הרב שמרי' גורארי'  
חדב"נ.





מכתבי כ"ק אדמו"ר הריי"צ זי"ע לסב הכלה וזוגתו



## תשורה זו מוקדשת לזכות סבי וסבתות החתן:

הרה"ח ר' דניאל דוב שי'  
ומרת מינא רחל תחי'  
גאלדבערג

הרה"ח ר' שמואל ירמיהו שי'  
ומרת אסנה תחי'  
ברייטקופף

מרת רייזל תחי'  
(אשת הרה"ח ר' מנחם מענדל ע"ה)  
מרזוב

לאריכות ימים ושנים טובות,  
מתוך בריאות הנכונה ונחת מיוצאי חלציהם



## ולעילוי נשמת סבי וסבתות הכלה

יעקב דוד בן מנחם מניס  
הניא טויבא בת יצחק אייזיק  
מושקוביץ

ברוך בן אהרן  
גנעשא בת משה זלמן  
גופין  
ע"ה



אצל סוד יהי' הקנין  
דנן עפי עפי עי  
יסובי התורה והאצולה  
דחיים אלושחים דפ

